

JĘZYK POLSKI

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY DLA KLASY IV

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- skupia uwagę na krótkich wypowiedziach innych osób,
- reaguje na wypowiedzi innych werbalnie i niewerbalnie (mimiką, gestem, postawą),
- rozumie polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów,
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, przeprosiny,
- wskazuje najważniejsze informacje w wysłuchanym niedługim tekście, zwłaszcza w jego warstwie dosłownej,
- rozumie ogólny sens słuchanych utworów.

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji,
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, przeprosiny,
- wskazuje najważniejsze informacje w odpowiednich akapitach przeczytanego tekstu, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost,
- rozumie dosłowne znaczenie wyrazów w wypowiedzi,
- rozumie ogólny sens czytanych utworów,
- stara się czytać teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym,
- wyjaśnia znaczenie wyrazu w słowniku języka polskiego.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- mówi o swoich reakcjach czytelnich,
- dostrzega zabiegi stylistyczne w utworach literackich, w tym funkcję obrazowania poetyckiego w liryce, z pomocą nauczyciela wskazuje epitet, porównanie, przenośnię, rymy,
- wie, co tworzy rytm,
- wskazuje wers, strofę, refren,
- odróżnia fikcję od rzeczywistości,
- odróżnia elementy fantastyczne od realistycznych,
- określa wybrane elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia,

- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator),
- zna cechy baśni i legendy,
- wyodrębnia komiks, film i spektakl spośród innych przekazów i tekstów kultury.

II. Kształcenie językowe

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa (np. dobiera wyrazy bliskoznaczne oraz wyrazy pokrewne w rodzinę wyrazów),
- składni (konstruuje poprawne zdania pojedyncze, stosuje wielkie litery na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu, rozróżnia zdania pojedyncze, złożone i równoważnik zdania, wskazuje orzeczenie w zdaniu, zna wypowiedzenia oznajmujące, rozkazujące i pytające,
- fleksji (wskazuje i odmienia czasowniki, rzeczowniki, przymiotniki i przysłówki w zdaniu, przy pomocy nauczyciela określa formę odmiennych części mowy, odróżnia części mowy odmienne od nieodmiennych)
- fonetyki (zna alfabet, dzieli wyrazy na litery, głoski i sylaby, rozróżnia samogłoski i spółgłoski).

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem,
- formułuje pytania i udziela prostych odpowiedzi pod względem konstrukcyjnym,
- wypowiada komunikaty zawierające proste informacje,
- wyraża wprost swoje intencje,
- odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie,
- stosuje zwroty grzecznościowe podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem,
- mówi na temat, opowiada o obserwowanych zdarzeniach, akcji książki, filmu,
- za pomocą kilku zdań opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę,
- za pomocą kilku prostych zdań opisuje obraz, ilustrację, plakat,
- stosuje wyrazy o znaczeniu dosłownym,
- wygłasza tekst utworu z pamięci.

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu,
- zna podstawowe zasady dotyczące pisowni wielką literą oraz pisowni ó – u, rz – ż, ch – h,
- dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wiersza,
- uzupełnia prosty schemat, tabelę,
- zna podstawowe zasady układu graficznego listu prywatnego, dialogu, ramowego planu wypowiedzi i z pomocą nauczyciela zapisuje list, dialog, układa plan ramowy wypowiedzi,
- zapisuje kilkuzdaniowe opowiadanie odtwórcze,
- za pomocą kilku prostych zdań tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci, zwierzęcia,
- za pomocą kilku prostych zdań tworzy opis obrazu, ilustracji, plakatu,

- stara się o estetykę zapisu wypowiedzi.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha innych i uczestniczy w rozmowie, zadaje pytania, odpowiada,
- wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy prostą notatkę w formie tabeli, schematu, kilkuzdaniowej wypowiedzi,
- powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszonej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszonej historii,
- rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów.

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi,
- określa temat i główną myśl tekstu,
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych,
- wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu,
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi,
- rozpoznaje cechy życzeń, ogłoszenia, zaproszenia,
- wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, posługuje się akapitami,
- poprawnie artykułuje i akcentuje wyrazy, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera odpowiednie informacje ze słownika ortograficznego, słownika języka polskiego, czasopisma, stron internetowych.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- nazywa swoje reakcje czytelnicze,
- nazywa zabiegi stylistyczne w utworach literackich (epitet, porównanie, przenośnia, rym), rozumie funkcję obrazowania poetyckiego w liryce,
- dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe,
- odróżnia autora od osoby mówiącej w utworze,
- określa i nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia,
- wskazuje cechy baśni i legendy w utworze,
- rozpoznaje elementy rytmu: wers, zwrotka, rym, refren,
- zna pojęcia: gra aktorska, dekoracja, kostiumy, rekwizyty, inscenizacja,
- przypisuje cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość,

- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym),
- odczytuje morał baśni.

III. Kształcenie językowe

- Stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - słownictwa (wykorzystuje wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne w tworzonej treści, tworzy rodzinę wyrazów),
 - składni (konstruuje zdania pojedyncze proste i rozwinięte oraz wypowiedzenia złożone i równoważniki zdań, używa różnych typów wypowiedzi: oznajmujących, rozkazujących, pytających),
 - fleksji (odmienia podstawowe części mowy, określa formę gramatyczną czasowników, rzeczowników, przymiotników; łączy wypowiedzenia składowe za pomocą spójnika w wypowiedzenie złożone; poprawnie zapisuje formy bezokoliczników oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego czasowników w czasie przyszłym i przeszłym),
 - fonetyki (wykorzystuje umiejętność dzielenia wyrazów na sylaby przy przenoszeniu wyrazów do następnej linii),
- stosuje zasady estetycznego zapisu tekstu.

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej,
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące,
- formułuje pytania otwarte,
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych,
- wypowiada się w kilku logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, lekturą,
- stosuje zwroty grzecznościowe i odpowiednie konstrukcje składniowe (np. tryb przypuszczający) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem,
- wskazuje wyrazy o znaczeniu dosłownym i metaforycznym,
- składa życzenia, tworzy wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry,
- wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne,
- opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni,
- dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne,
- recytuje utwór poetycki, oddając jego ogólny nastrój i sens,
- stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych,
- posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem).

PISANIE

- stosuje podstawowe zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji,
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą,
- dzieli wyrazy na głoski i litery,
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym,
- używa wypowiedzi pojedynczych i złożonych,
- w zależności do adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące,
- zapisuje pytania otwarte,
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych,
- samodzielnie zapisuje dialog,
- dzieli wypowiedzi na części kompozycyjne,
- tworzy ramowy plan wypowiedzi,
- układa opowiadanie odtwórcze,
- redaguje notatkę w formie prostego schematu, tabeli, planu,
- tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci, zwierzęcia, obrazu, ilustracji, plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni,
- w liście prywatnym, dialogu, zaproszeniu i ogłoszeniu stosuje odpowiedni układ graficzny.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych wypowiedzi innych, a zwłaszcza odtwarzanych utworów,
- odróżnia informacje ważne od mniej ważnych,
- na podstawie słuchanego tekstu tworzy samodzielną notatkę: rysuje plan, ilustracje do tekstu, formułuje pytania,
- właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu,
- odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich.

CZYTANIE

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio,
- rozumie funkcję akapitu,
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych,
- wybiera i wykorzystuje informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu,
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi oraz samodzielnie tłumaczy przenośne znaczenie wybranych wyrazów, związków wyrazów w wypowiedzi,

- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach,
- rozumie funkcje części składowych wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie,
- głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji i intonacji.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera informacje niewyrażone wprost z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- uzasadnia swoje reakcje czytelnicze,
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia,
- identyfikuje baśń i legendę,
- rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu,
- rozumie funkcję akapitu jako logicznie wyodrębnionej całości w tekście,
- objaśnia znaczenia porównań i przenośni w tekście,
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość,
- odczytuje przesłanie utworu.

II. Kształcenie językowe

- Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - słownictwa (wzbogaca tworzony tekst wyrazami bliskoznacznymi i przeciwstawnymi),
 - składni (stosuje różnorodne typy zdań: pojedyncze i złożone oraz równoważniki; celowo używa różnych typów wypowiedzi: pytających, oznajmujących, wykrzyknikowych, rozkazujących w zależności od sytuacji komunikacyjnej; stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji),
 - fleksji (używa odmiennej części mowy w poprawnych formach)
 - fonetyki (stosuje wiadomości z zakresu podziału wyrazów na litery, głoski i sylaby w poprawnym ich zapisie).

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne zdanie w rozmowie,
- świadomie dobiera intonację zdaniową,
- udziela odpowiedzi w formie krótkiej wypowiedzi,
- uczestniczy w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami,
- łączy za pomocą odpowiednich spójników współrzędne związki wyrazowe w zdaniu,
- wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń,
- stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, czasownika, umie poprawnie odmienić powyższe części mowy,
- gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw,

- wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje, wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki,
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji i uczuć,
- objaśnia znaczenia dosłowne i metaforyczne wyrazów,
- odróżnia wyrazy pokrewne od synonimów,
- wygłasza tekst poetycki z pamięci, posługując się pauzą, barwą głosu,
- stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzi.

PISANIE

- stosuje poznane zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji oraz potrafi je zastosować w sytuacjach nietypowych (np. wykorzystać wiedzę o wyrazach pochodnych i rodzinie wyrazów),
- w kilkuzdaniowych wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami łączy za pomocą odpowiednich spójników współrzędne związki wyrazowe, i stosuje się do zasad interpunkcji,
- w wypowiedziach stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, czasownika,
- w tekstach świadomie stosuje wyrazy bliskoznaczne,
- w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw,
- układa życzenia, zapisuje zaproszenie, ogłoszenie,
- stosuje akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi,
- pisze logiczne i uporządkowane pod względem chronologicznym opowiadanie, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki; opowiada z perspektywy świadka i uczestnika zdarzeń,
- zapisuje dialog w opowiadaniu,
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć,
- dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawia.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi,
- odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów prozatorskich i poetyckich,
- wyraża swoje zdanie na temat wysłuchanego komunikatu,
- nazywa intencje nadawcy komunikatu.

CZYTANIE

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi, np. opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą,
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych i wykorzystuje je w odczytywaniu znaczeń dosłownych i przenośnych,
- odczytuje i wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce,
- wskazuje i odczytuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi,
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w życzeniach, ogłoszeniach, zaproszeniach,
- ma świadomość konstrukcji wypowiedzi i rozumie funkcje takich części składowych wypowiedzi, jak tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie,
- głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens odczytywanego tekstu.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera informacje wyrażone pośrednio w różnych źródłach, np. czasopismach, stronach internetowych; konfrontuje je z innymi źródłami.

ALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z innymi odbiorcami,
- objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim,
- wykorzystuje wiedzę na temat wersu, zwrotki, rymu do interpretacji utworu,
- objaśnia funkcję epitetów, porównań i przenośni w tekście,
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość; konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami,

II. Kształcenie językowe

- sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - słownictwa (dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, odpowiednio dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej),
 - składni (tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej, dba o poprawną interpunkcję wypowiedzeń złożonych),
 - fleksji (w wypowiedziach stosuje poprawne formy odmienne i nieodmienne części mowy przewidziane w programie nauczania, w tym poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasie przeszłym i przyszłym),
 - fonetyki (biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów).

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, stosuje się do reguł grzecznościowych
- rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego,
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym,
- w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy związane z omawianą tematyką,
- poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego, i niemęskoosobowego w czasie przeszłym i przyszłym,
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła,
- interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania,
- zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści utworu,
- wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi,
- dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka.

PISANIE

- komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji z uwzględnieniem akapitów,
- uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury,
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym.
- w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy związane z omawianą tematyką.
- komponuje i przekształca plan wypowiedzi,
- pisze opowiadanie twórcze, list z perspektywy bohatera, baśń,
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła,
- dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- odczytuje i wyjaśnia przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich.

CZYTANIE

- czyta ze zrozumieniem na poziomie semantycznym i krytycznym, również teksty spoza listy lektur,
- wykorzystuje treści zawarte w artykułach, instrukcjach, przepisach, tabelach, schematach i notatkach w tworzeniu własnych wypowiedzi,

- odczytuje głośno utwory poetyckie i prozatorskie i je interpretuje.

DOCIERANIE DO INFORMACJI- SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera i wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym lub oceniającym.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich,
- wskazuje elementy baśni i legendy w innych tekstach kultury,
- odnosi się do postaw bohaterów fikcyjnych i opisuje otaczającą ich rzeczywistość.

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania problemu, wykonania zadania,
- podejmuje rozmowę na temat przeczytanej lektury/dzieła także spoza kanonu lektur,
- interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych.

PISANIE

- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym ujęciem tematu, poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych,
- wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną, fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi.

II. Kształcenie językowe

- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki.

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY DLA KLASY V

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- skupia uwagę na krótkich wypowiedziach innych osób, rozumie ogólny sens słuchanych utworów, rozumie polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów,

- wskazuje najważniejsze informacje w wysłuchanym tekście, zwłaszcza w jego warstwie dosłownej, rozpoznaje proste intencje nadawcy,
- reaguje na wypowiedzi innych werbalnie i niewerbalnie (mimiką, gestem, postawą).

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji,
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, przeprosiny, zaproszenie,
- wskazuje najważniejsze informacje w odpowiednich fragmentach przeczytanego tekstu, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost,
- odczytuje informacje zamieszczone na przykład w słowniczku przy tekście, przy obrazie,
- rozumie ogólny sens czytanych utworów,
- czyta teksty płynnie, stara się czytać je poprawnie pod względem artykulacyjnym,
- stara się poprawnie akcentować wyrazy,
- samodzielnie lub z niewielką pomocą nauczyciela lub uczniów wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, posługuje się akapitami,
- rozpoznaje następujące formy wypowiedzi: życzenia, ogłoszenie, dedykację,
- wybiera najważniejsze informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wie, jakiego typu informacje znajdują się w słowniku ortograficznym, słowniku wyrazów bliskoznacznych i słowniku frazeologicznym,
- potrafi sprawdzać pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym,
- pod kierunkiem nauczyciela odszukuje wyrazy w słowniku wyrazów bliskoznacznych.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- mówi o swoich reakcjach czytelniczych,
- dostrzega zabiegi stylistyczne w utworach literackich, w tym funkcję obrazowania poetyckiego w liryce,
- z pomocą nauczyciela wskazuje: zdrobnienia, zgrubienie, obrazy poetyckie, uosobienie, ożywienie, porównania, przenośnie, pytania retoryczne,
- zna pojęcia: *autor*, *adresat* i *bohater wiersza*,
- odróżnia teksty użytkowe od literackich,
- odróżnia utwory pisane wierszem i prozą,
- krótko mówi o wybranych elementach świata przedstawionego w utworze epickim, takich jak: bohater, akcja, wątek, fabuła, wie, czym jest punkt kulminacyjny,
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator),
- rozpoznaje w poznanych na lekcji tekstach mit, baśń, legendę, powieść fantasy i nowelę, podaje z pomocą nauczyciela ich główne cechy,
- zna pojęcie *moral*, wyjaśnia go z pomocą nauczyciela,

- zna pojęcia: *wers, zwrotka, rym, refren, rytm*,
- wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych przekazów i tekstów kultury,
- przypisuje podstawowe cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość,
- z pomocą nauczyciela podejmuje próby odczytania sensu metaforycznego utworów,

II. Kształcenie językowe

Zna podstawową wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa (np. rozpoznaje zdrobnienia, potrafi dobrać parami wyrazy bliskoznaczne, stara się tworzyć poprawne związki wyrazowe),
- składni – konstruuje poprawne zdania pojedyncze, stosuje wielkie litery na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu, rozróżnia zdania pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte, złożone i równoważnik zdania, wskazuje podmiot i orzeczenie w typowym zdaniu, zna wypowiedzenia oznajmujące, rozkazujące i pytające, neutralne i wykrzyknikowe, wskazuje w zdaniu wyrazy, które łączą się ze sobą, rozpoznaje określenia rzeczownika i czasownika,
- fleksji – odmienia według wzoru lub z niewielką pomocą nauczyciela rzeczownik, czasownik, przymiotnik, liczebnik, wskazuje czasowniki w różnych czasach, trybach, rzeczowniki własne i pospolite, przymiotniki, przysłówki w zdaniu, przy pomocy nauczyciela określa formę odmiennych części mowy, stopniuje przymiotniki i przysłówki, odróżnia części mowy odmienne od nieodmiennych, rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no, -to*), przyimek,
- fonetyki – zna alfabet, odróżnia głoskę od litery, z pomocą nauczyciela dzieli głoski na twarde i miękkie, dzieli wyrazy znane z lekcji na głoski, dzieli wyrazy litery i sylaby.

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem, stosuje się do podstawowych reguł grzecznościowych właściwych podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem,
- odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do typowej sytuacji komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie, zaproszenie,
- formułuje proste pytania i udziela prostych odpowiedzi pod względem konstrukcyjnym, stosuje wyrazy o znaczeniu dosłownym,
- mówi na temat, opowiada o obserwowanych zdarzeniach, akcji książki, filmu,
- wypowiada komunikaty zawierające proste informacje,
- wyraża wprost swoje intencje,
- w kilku zdaniach opisuje obraz, ilustrację, plakat oraz przedmiot, miejsce, postać, zwierzę itp.,
- wygłasza tekst utworu z pamięci,
- posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem),
- stara się poprawnie wymawiać i akcentować wyrazy,
- składa skonwencjonalizowane życzenia.

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, dwukropek przy wyliczeniu, przecinek, myślnik w zapisie dialogu; dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu,
- poprawnie zapisuje głoski miękkie,
- zna i próbuje stosować podstawowe zasady dotyczące pisowni wielką literą oraz pisowni ó–u, rz–ż, ch–h,
- zna podstawowe zasady dotyczące pisowni *nie* z rzeczownikami, przymiotnikami, przysłówkami, liczebnikami i czasownikami,
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i stara się stosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą,
- zna i próbuje stosować podstawowe zasady układu graficznego ramowego i szczegółowego planu wypowiedzi, ogłoszenia, zaproszenia, notatki, sprawozdania, dedykacji,
- z pomocą nauczyciela zapisuje plan ramowy i szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, notatkę, sprawozdanie, dedykację,
- pisze krótkie opowiadanie odtwórcze i twórcze, dba o następstwo zdarzeń,
- tworzy kilkudzaniowy opis krajobrazu,
- stara się stosować akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi,
- stara się, by wypowiedzi były czytelne,
- konstruuje i zapisuje kilkudzaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logicznym, stara się, by były one poprawne pod względem językowym,
- przepisuje cytat w cudzysłowie,
- rozróżnia współczesne formy komunikatów (np. e-mail, SMS) i odpowiednio się nimi posługuje, zachowując podstawowe zasady etykiety językowej.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha innych ze zrozumieniem, uczestniczy w rozmowie, zadaje pytania, odpowiada,
- wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy prostą notatkę w formie tabeli, schematu, kilkudzaniowej wypowiedzi, rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów,
- powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszonej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszonej historii, formułuje pytania.

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w omawianych w klasie tekstach literackich oraz sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia,
- rozpoznaje dosłowne intencje nadawcy,

- przytacza informacje z odpowiednich fragmentów przeczytanego tekstu, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost,
- określa temat i główną myśl tekstu, zwłaszcza na poziomie dosłownym,
- czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym,
- poprawnie akcentuje i artykułuje większość wyrazów, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów,
- w prostych tekstach oddziela fakty od opinii,
- wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, posługuje się akapitami,
- rozpoznaje cechy życzeń, ogłoszenia, dedykacji,
- wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu,
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym,
- potrafi wybrać odpowiednie informacje ze słownika wyrazów bliskoznacznych, encyklopedii, czasopisma, stron internetowych.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- nazywa swoje reakcje czytelnicze,
- nazywa zabiegi stylistyczne w utworach literackich: zdrobnienie, uosobienie, ożywienie, podmiot liryczny, (także zbiorowy),
- z niewielką pomocą nauczyciela odróżnia autora, adresata i bohatera wiersza,
- dostrzega funkcję obrazowania poetyckiego w liryce,
- dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) i użytkowe,
- określa i nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: wątek, akcja, fabuła, punkt kulminacyjny,
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora pierwszo- i trzecioosobowego,
- wskazuje cechy mitu, legendy, powieści fantasy, baśni i noweli w utworze,
- samodzielnie wskazuje morał baśni,
- rozpoznaje elementy rytmu: wers, zwrotkę, rym, refren,
- wyodrębnia słuchowisko, przedstawienie i film spośród innych przekazów i tekstów kultury, odczytuje je na poziomie dosłownym,
- przypisuje cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość,
- opowiada, streszcza przeczytane teksty, odczytuje sens omawianych utworów na poziomie metaforycznym.

II. Kształcenie językowe

W typowych sytuacjach stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – wykorzystuje zdrobnienia, wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne w tworzonej treści, tworzy poprawne związki wyrazowe,
- składni – rozpoznaje i konstruuje zdania pojedyncze nierozwinięte i rozwinięte oraz wypowiedzenia złożone i równoważniki zdań, używa różnych typów wypowiedzi: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych; neutralnych, wskazuje podmiot i orzeczenie, łączy w związki wyrazowe wyrazy w zdaniu, rozpoznaje określenia rzeczownika i czasownika, konstruuje wykres zdania pojedynczego,
- fleksji – rozpoznaje i odmienia typowe rzeczowniki (własne, pospolite), czasowniki, przymiotniki, liczebniki, określa formę gramatyczną czasowników w różnych czasach, trybach, rozpoznaje na typowych przykładach typy liczebników, stopniuje przymiotniki i przysłówki, używa przyimków do określenia relacji czasowych i przestrzennych; poprawnie zapisuje czasowniki z cząstką *-by*, rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*),
- fonetyki – zna alfabet, wyjaśnia różnicę między głosem a literą, dzieli wyrazy na głoski, litery i sylaby, dzieli głoski na twarde i miękkie.

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej, stosując się do reguł grzecznościowych; używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych,
- w typowych sytuacjach dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące,
- formułuje pytania otwarte,
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych,
- wypowiada się w logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, lekturą, filmem itp.,
- wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, zdaje relację z wydarzenia,
- opisuje obraz, ilustrację, plakat oraz przedmiot, miejsce, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni; krótko, ale w sposób uporządkowany opisuje postać, zwierzę, przedmiot itp.,
- recytuje utwory poetyckie, oddając jego ogólny nastrój i sens,
- stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych,
- składa życzenia,
- wskazuje wyrazy o znaczeniu dosłownym i metaforycznym,
- dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, z reguły stosuje poprawne związki wyrazowe,
- posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem).

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, najczęściej stosuje podstawowe reguły interpunkcyjne dotyczące używania przecinka (np. przecinek przy wymienianiu) i dwukropka, myślnika w zapisie dialogu; dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu,
- poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i najczęściej stosuje podstawowe zasady dotyczące pisowni ó–u, rz–ż, ch–h, pisowni *nie* z rzeczownikami, przymiotnikami, przysłówkami, liczebnikami i czasownikami, części *-by* z czasownikami,
- potrafi wymienić najważniejsze wyjątki od poznanych reguł ortograficznych,
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą,
- zna i stosuje podstawowe zasady układu graficznego ramowego i szczegółowego planu wypowiedzi, ogłoszenia, zaproszenia, notatki, sprawozdania, dedykacji,
- zapisuje, uwzględniając większość niezbędnych elementów: plan ramowy i (z pomocą nauczyciela) szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, notatkę (np. w tabeli), sprawozdanie, dedykację,
- układa opowiadanie odtwórcze i twórcze, zachowując właściwą kolejność zdarzeń, wprowadza podstawowe elementy opisu świata przedstawionego,
- tworzy na ogół poprawny opis krajobrazu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni,
- stosuje co najmniej trzy akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie),
- na ogół zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi,
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym,
- używa wypowiedzi pojedynczych i złożonych,
- w zależności od adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące,
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych,
- stara się dostrzegać błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawiać,
- wyszukuje cytaty i zapisuje je w cudzysłowie.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych wypowiedzi innych, a zwłaszcza odtwarzanych utworów,
- wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy notatkę w formie tabeli, schematu, punktów, kilkuzdaniowej wypowiedzi, rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów,
- odróżnia informacje ważne od mniej ważnych,

- na podstawie słuchanego tekstu tworzy samodzielną notatkę: pisze plan, formułuje pytania,
- właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu,
- odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich.

CZYTANIE

- krótko charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich oraz identyfikuje nadawcę i odbiorcę w sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia,
- rozpoznaje dosłowne i symboliczne intencje nadawcy,
- przytacza informacje zawarte w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio,
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakt od opinii,
- omawia temat i główną myśl na poziomie dosłownym, formułuje ogólne wnioski, próbuje omówić je na poziomie przenośnym,
- czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, stara się interpretować je głosowo,
- głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji, akcentowania i intonacji,
- wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie i rozumie ich funkcję, posługuje się akapitami,
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach,
- wybiera i wykorzystuje informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu,
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi oraz samodzielnie tłumaczy przenośne znaczenie wybranych wyrazów, związków wyrazów w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- w razie potrzeby sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym,
- wybiera informacje z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych,
- samodzielnie korzysta ze słowników wyrazów bliskoznacznych i frazeologicznego.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- nazywa i uzasadnia swoje reakcje czytelnicze,
- odnajduje w omawianych tekstach: porównania, zdrobnienia, zgrubienia, przenośnie, uosobienia, ożywienia, obrazy poetyckie, i objaśnia ich znaczenie,
- rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza,
- wskazuje obrazy poetyckie w liryce i rozumie ich funkcję,
- wskazuje cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe,
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: narrator, akcja, fabuła, wątek, punkt kulminacyjny,
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora pierwszo- i trzecioosobowego,
- identyfikuje mit, legendę, baśń, powieść fantasy i nowelę, wskazuje ich cechy,

- przytacza i parafrazuje morał bajki, odczytuje przesłanie utworu,
- rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu, refrenu,
- wyodrębnia słuchowisko, przedstawienie spośród innych przekazów i tekstów kultury, omawia je na poziomie dosłownym i próbuje je zinterpretować,
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość,
- odczytuje sens analizowanych utworów na poziomie semantycznym (dosłownym), a z niewielką pomocą nauczyciela – na poziomie przenośnym.

II. Kształcenie językowe

Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – wzbogaca tworzony tekst na przykład zdrobnieniami, wyrazami bliskoznacznymi, przeciwstawnymi, związkami frazeologicznymi,
- składni – rozpoznaje i stosuje różnorodne typy zdań: pojedynczych i złożonych oraz równoważniki; celowo używa różnych typów wypowiedzi: pytających, oznajmujących, wykrzyknikowych, neutralnych, rozkazujących w zależności od sytuacji komunikacyjnej; wskazuje podmiot i orzeczenie, buduje spójne zdania pojedyncze, w których poprawnie łączy w związki wszystkie wyrazy; wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia i okoliczniki; poprawnie rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu, tworząc wykres zdania pojedynczego, stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji,
- fleksji – rozpoznaje i poprawnie odmienia typowe rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki, liczebniki, rozpoznaje czasy i typy liczebników, rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*), używa odmiennych części mowy w poprawnych formach,
- fonetyki – stosuje wiadomości z zakresu podziału wyrazów na litery, głoski i sylaby, a także różnic między pisownią i wymową w poprawnym ich zapisie, bezbłędnie dzieli głoski na twarde, miękkie, dzieli na głoski wyrazy ze spółgłoskami miękkimi.

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne, logiczne zdanie w rozmowie, stosując się do reguł grzecznościowych; używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych,
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie w typowych sytuacjach dobiera różne rodzaje wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, świadomie dobiera intonację zdaniową,
- udziela odpowiedzi w formie krótkiej, sensownej wypowiedzi,
- łączy za pomocą odpowiednich spójników i przymków związki wyrazowe w zdaniu,
- wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń,
- stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, przysłowka, liczebnika i czasownika,
- gromadzi wyrazy określające i nazywające na przykład cechy wyglądu i charakteru,

- wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe,
- aktywnie uczestniczy w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami,
- w sposób logiczny i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, przedmiot, obraz, ilustrację, plakat, stosując właściwe tematowi słownictwo oraz słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji i uczuć,
- wygłasza z pamięci teksty poetyckie, posługując się pauzą, barwą głosu,
- świadomie posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem),
- odróżnia znaczenia dosłowne wyrazów od metaforycznych i objaśnia znaczenia metaforyczne,
- dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne oraz poprawne związki wyrazowe.

PISANIE

- bezbłędnie stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, stosuje w większości typowych sytuacji w swoich pracach podstawowe reguły interpunkcyjne dotyczące przecinka (np. przecinek przy wymienianiu oraz przed wybranymi zaimkami), dwukropka, myślnika; dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu,
- poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i stosuje poznane zasady ortografii dotyczące pisowni ó–u, rz–ż, ch–h, *nie* z różnymi częściami mowy, *-by* z czasownikami i interpunkcji oraz potrafi je zastosować w sytuacjach nietypowych,
- zna i stosuje wyjątki od poznanych reguł ortograficznych,
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i stosuje odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą,
- zna i stosuje zasady układu graficznego: ramowego i szczegółowego planu wypowiedzi, ogłoszenia, zaproszenia, notatki, sprawozdania, dedykacji,
- zapisuje, uwzględniając wszystkie niezbędne elementy: plan ramowy i szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, notatkę (w różnych formach), sprawozdanie, dedykację,
- układa spójne, uporządkowane pod względem chronologicznym poprawnie skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, stara się, aby były one wierne utworowi/pomysłowe, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki, przymyki i wyrażenia przymikowe; opowiada z perspektywy świadka i uczestnika zdarzeń, wprowadza dialog, a także elementy innych form wypowiedzi, np. opis,
- stosuje akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi,
- w sposób uporządkowany opisuje obraz, ilustrację, plakat, rzeźbę, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć,
- zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi,
- w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami łączy za pomocą odpowiednich spójników i przymików związki wyrazowe i stosuje się do zasad interpunkcji,
- w wypowiedziach stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, liczebnika i

czasownika we wszystkich trybach,

- w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy na przykład charakteru na podstawie zachowań i postaw,
- dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawia,
- sprawnie wyszukuje cytaty, zapisuje je w cudzysłowie i wprowadza do swojego tekstu.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi,
- samodzielnie i krytycznie wybiera różnorodne informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy notatkę w formie dostosowanej do potrzeb (np. plan, tabela, schemat, kilkuzdaniowa wypowiedź), rozpoznaje nastrój i nazywa intencje nadawcy komunikatu,
- odczytuje i omawia przerośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich,
- wyraża spójne zdanie na temat wysłuchanego komunikatu.

CZYTANIE

- charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich oraz identyfikuje nadawcę i odbiorcę w sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia,
- wyjaśnia dosłowne i symboliczne intencje nadawcy,
- przytacza i wyjaśnia informacje w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi na przykład opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą,
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakty od opinii i wykorzystuje je w odczytywaniu znaczeń dosłownych i przerośnych, dokonuje selekcji materiału na podstawie faktów i opinii zawartych w tekście,
- szczegółowo omawia temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym i przerośnym,
- czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, interpretuje je głosowo, zwracając uwagę na przykład na wyrażane emocje i interpunkcję,
- głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens odczytywanego tekstu; poprawnie akcentuje wyrazy, również te, które w języku polskim akcentuje się nietypowo,
- ma świadomość konstrukcji wypowiedzi, rozumie funkcje takich części składowych wypowiedzi, jak tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie,
- świadomie posługuje się akapitami w celu oddzielania od siebie poszczególnych zagadnień,
- płynnie oddziela fakty od opinii w dłuższych tekstach,
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w życzeniach, ogłoszeniach,
- odczytuje i twórczo wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce,
- wskazuje i odczytuje przerośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- systematycznie korzysta ze słownika ortograficznego,
- wybiera informacje wyrażone pośrednio w różnych źródłach, np. encyklopediach, czasopismach, stronach internetowych; konfrontuje je z innymi źródłami,
- świadomie używa słowników wyrazów bliskoznacznych i frazeologicznego w celu wzbogacenia warstwy językowej tekstu.

ALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- swobodnie opowiada o swoich reakcjach czytelniczych, nazywa je, uzasadnia; ocenia i opisuje utwór, konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z innymi odbiorcami,
- odnajduje w utworze poetyckim: porównania, przenośnie, pytania retoryczne, zgrubienia, zdrobnienia, uosobienia, ożywienia, obrazy poetyckie, objaśnia ich funkcję i znaczenie przenośne,
- rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza, nie utożsamiając ich ze sobą; wykorzystuje wiedzę na temat podmiotu lirycznego, adresata i bohatera wiersza do interpretacji utworu,
- szczegółowo omawia obrazy poetyckie w wierszu i ich funkcję w utworze,
- szczegółowo omawia cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe,
- objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim,
- identyfikuje mit, legendę, baśń, powieść fantasy i nowelę, szczegółowo omawia ich cechy,
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora trzecioosobowego i dostrzega różnice między narracją pierwszo- i trzecioosobową,
- objaśnia morał baśni na poziomie metaforycznym, samodzielnie odczytuje przesłanie utworu,
- rozumie funkcję: wersu, zwrotki, rymu, refrenu w ukształtowaniu brzmieniowej warstwy tekstu,
- wyodrębnia słuchowisko, przedstawienie spośród innych przekazów i tekstów kultury, interpretuje je na poziomie dosłownym i przenośnym,
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do różnych wartości, konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami i doświadczeniami innych bohaterów literackich,
- samodzielnie odczytuje sens utworów na poziomie dosłownym i przenośnym.

II. Kształcenie językowe

Sprawnie stosuje i wykorzystuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, samodzielnie dobiera zdrobnienia, wyrazy bliskoznaczne, przeciwstawne i frazeologizmy, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej,
- składni – swobodnie rozpoznaje różne typy zdań pojedynczych (pytające, oznajmujące, rozkazujące, neutralne, wykrzyknikowe, nierozwinięte, rozwinięte), zdania złożone, równoważniki zdań, wskazuje podmiot i orzeczenie, tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej, wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia i okoliczniki, dba o poprawne łączenie wyrazów w związki i interpunkcję wypowiedzeń złożonych),

- fleksji – rozpoznaje i stosuje w wypowiedziach w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy przewidziane w programie nauczania, bezbłędnie określa formę odmiennych części mowy, w tym poprawnie rozpoznaje i odmienia rzeczowniki, stosuje formy różnych czasów i trybów czasownika, typy liczebnika, rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*), wykorzystuje wiedzę o obocznościach w odmianie wyrazów do pisowni poprawnej pod względem ortograficznym,
- fonetyki – biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów.

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, stosuje się do reguł grzecznościowych, świadomie używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnorodnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych,
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące,
- rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego,
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym, świadomie dobiera intonację zdaniową,
- poprawnie stosuje formy czasownika w różnych trybach, w zależności od kontekstu i adresata wypowiedzi,
- w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje poprawny język, bogate słownictwo oraz frazeologizmy związane z omawianą tematyką,
- w sposób przemyślany i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując bogate i właściwe tematowi słownictwo oraz słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji i uczuć,
- zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści wygłaszanych z pamięci lub recytowanych utworów,
- interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania,
- swobodnie dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne oraz poprawne związki wyrazowe,
- świadomie wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi,
- składa pomysłowe życzenia,
- dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka.

PISANIE

- bezbłędnie stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, systematycznie stosuje poznane reguły interpunkcyjne, stosuje w swoich pracach dwukropek,

myślnik, wielokropek, średnik; dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu,

- komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji z uwzględnieniem akapitów; płynnie stosuje poznane reguły ortograficzne, zna i stosuje wyjątki od nich,
- bezbłędnie odróżnia nazwy własne od pospolitych i bezbłędnie stosuje zasady dotyczące pisowni wielką literą,
- pisze bezbłędnie pod względem kompozycyjnym i treściowym: ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi, ogłoszenie, zaproszenie, sprawozdanie dedykację,
- zapisuje, uwzględniając wszystkie niezbędne elementy: plan ramowy i szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, sprawozdanie, dedykację, dba o ciekawą formę swojego tekstu i/lub rzetelność zawartych w nim danych,
- układa szczegółowe/pomysłowe, wyczerpujące, poprawnie skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, list z perspektywy bohatera, dziennik i pamiętnik, streszcza przeczytane utwory literackie, zachowując porządek chronologiczny i uwzględniając hierarchię wydarzeń,
- świadomie wprowadza dialog do opowiadania jako element rozbudowanej kompozycji, wprowadza inne formy wypowiedzi, np. opisu, charakterystyki bezpośredniej, świadomie stara się różnicować język bohaterów i narratora,
- w wypowiedziach pisemnych konsekwentnie stosuje akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie),
- zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi, dba, aby zapis jego wypowiedzi ułatwiał odbiorcy jej czytanie,
- tworzy szczegółowy, dobrze skomponowany opis obrazu, rzeźby i plakatu, stosując właściwe danej dziedzinie sztuki nazewnictwo i słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć,
- uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury,
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym,
- w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje bogate słownictwo, frazeologizmy związane z omawianą tematyką; jego język jest poprawny,
- dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, stylistycznym i treściowym,
- sprawnie wyszukuje cytaty, zapisuje je w cudzysłowie, szczególnie dba o całkowicie wierny zapis cytatu, potrafi płynnie wprowadzić cytat do własnego tekstu.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- odczytuje i wyjaśnia przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich.

CZYTANIE

- samodzielnie czyta ze zrozumieniem na poziomie semantycznym i krytycznym, również teksty spoza listy lektur,
- wykorzystuje treści zawarte w artykułach, instrukcjach, przepisach, tabelach, schematach i notatkach biograficznych w tworzeniu własnych, samodzielnych wypowiedzi,
- odczytuje głośno i wygłasza z pamięci utwory poetyckie i prozatorskie oraz je interpretuje.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera i twórczo wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym lub oceniającym,
- szuka inspiracji do wzbogacenia swoich tekstów w słownikach wyrazów bliskoznacznych i frazeologicznym,
- dba o czystość i poprawność swojej wypowiedzi, korzystając z różnych źródeł: słowników, poradników, audycji radiowych i programów telewizyjnych.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich,
- wskazuje elementy mitu, legendy, baśni w innych tekstach kultury,
- odnosi się do postaw bohaterów fikcyjnych i opisuje otaczającą ich rzeczywistość.

II. Kształcenie językowe

- świadomie stosuje i twórczo wykorzystuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki.

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania problemu, wykonania zadania,
- podejmuje rozmowę na temat przeczytanej lektury/dzieła także spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania w klasie piątej; omawia je w odniesieniu do innych dzieł także spoza kanonu lektur,
- interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych.

PISANIE

- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym twórczym ujęciem tematu, poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych,
- wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną, fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi.

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY DLA KLASY VI

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- skupia uwagę na krótkich i dłuższych wypowiedziach innych osób, rozumie ogólny sens słuchanych utworów, polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów,
- wskazuje najważniejsze informacje w wysłuchanym tekście, zwłaszcza w jego warstwie dosłownej, rozpoznaje proste intencje nadawcy ,
- reaguje na wypowiedzi innych werbalnie i niewerbalnie (mimiką, gestem, postawą),
- powtarza ogólny sens usłyszanej wypowiedzi, prostego tekstu poetyckiego, fabuły usłyszanej historii.

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich i użytkowych,
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, zachętę, odmowę, przeprosiny, zaproszenie,
- wskazuje najważniejsze informacje w odpowiednich fragmentach przeczytanego tekstu, zwłaszcza w jego dosłownej warstwie i wyrażone wprost,
- rozumie ogólny sens czytanych utworów,
- czyta teksty płynnie, stara się czytać je poprawnie pod względem artykulacyjnym,
- stara się poprawnie akcentować wyrazy,
- samodzielnie lub z niewielką pomocą wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie,
- rozpoznaje życzenia, ogłoszenie, instrukcję, przepis, list, dedykację,
- wybiera najważniejsze informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu, potrafi odszukać i poprawnie przepisać cytaty na zadany temat.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- potrafi sprawdzić pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym, korzystać ze słownika języka polskiego,
- potrafi odszukać wyrazy w słowniku wyrazów bliskoznacznych, umie z pomocą nauczyciela sprawdzić

użycie związków w słowniku poprawnej polszczyzny,

- potrafi znaleźć prostą informację w internecie, stara się wyszukiwać wiarygodne informacje,
- z pomocą bibliotekarza korzysta z zasobów bibliotecznych, w tym ze słowników specjalnych, np. terminów literackich.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- krótko mówi o swoich reakcjach czytelniczych i temacie utworu,
- dostrzega zabiegi stylistyczne w znanych mu z lekcji utworach literackich, w tym funkcję obrazowania poetyckiego w liryce; z pomocą nauczyciela wskazuje w znanych mu z lekcji utworach typowe przykłady następujących środków poetyckich: epitet, porównanie, przenośnia, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofa, powtórzenie, zdrobnienie, zgrubienie, pytanie retoryczne, i podaje ich przykłady,
- zna i wyjaśnia pojęcia *podmiot liryczny*, *autor*, *adresat wiersza* i *bohater wiersza*,
- odróżnia teksty użytkowe od literackich, z pomocą nauczyciela rozpoznaje tekst publicystyczny, informacyjny, reklamowy,
- odróżnia utwory pisane wierszem i prozą, stosuje terminy *wiersz*, *proza*,
- krótko i na ogół trafnie określa wybrane elementy świata przedstawionego w utworze epickim omówionym na lekcji, takie jak: czas i miejsce wydarzeń, akcja, wątek główny, fabuła, wydarzenia, bohater (pozytywny – negatywny), z pomocą nauczyciela określa wątki poboczne utworu i punkt kulminacyjny,
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator),
- odróżnia dialog od monologu,
- rozpoznaje na znanych z lekcji tekstach mit, bajkę, hymn, legendę, przypowieść i nowelę, powieść, podaje ich główne cechy, nazywa rodzaj omówionej na lekcji powieści (obyczajowej, fantasy, fantastycznonaukowej, historycznej, przygodowej),
- zna pojęcie *moral*, wyjaśnia go z pomocą nauczyciela,
- zna pojęcia: *wers*, *zwrotka*, *rym*, *refren*, *liczba sylab w wersie*, wskazuje je w wierszach znanych z lekcji
- wyodrębnia słuchowisko, przedstawienie, film spośród innych przekazów i tekstów kultury, operuje podstawowym słownictwem związanym z teatrem (np. akt, kurtyna, gra aktorska, publiczność, rekwizyt, rola, dekoracja, efekty specjalne), dostrzega różnice fabularne między tekstem literackim a jego adaptacją,
- odczytuje treść komiksu,
- przypisuje podstawowe cechy bohaterom, krótko opowiada o ich doświadczeniach oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość, koleżeństwo – egoizm, pracowitość – lenistwo,
- rozumie pojęcie fikcji literackiej, potrafi (z reguły poprawnie) odszukać w utworze poznany na lekcji elementy prawdziwe, prawdopodobne (realistyczne) i fantastyczne,
- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym), a z pomocą nauczyciela na poziomie symbolicznym.

II. Kształcenie językowe

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – np. rozpoznaje zdrobnienia, potrafi dobrać parami wyrazy bliskoznaczne i antonimy, stara się tworzyć poprawne związki wyrazowe, podaje przykłady wyrazów wieloznacznych, związków frazeologicznych, przysłów,
- składni – wymienia rodzaje zdań: pojedyncze oznajmujące, rozkazujące, pytające, zdania złożone; konstruuje poprawne zdania pojedyncze; stosuje wielkie litery na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu; rozróżnia zdania pojedyncze, złożone i równoważnik zdania; wskazuje podmiot (wyrażony rzeczownikiem) i orzeczenie (czasownikowe) w typowym zdaniu; wie, że podmiot można wyrazić różnymi częściami mowy; odszukuje orzeczenie imienne w zdaniach znanych z lekcji; wymienia pozostałe części zdania: przydawka, dopełnienie, okolicznik, podaje pytania, na które odpowiadają; zna pojęcia *związek wyrazowy*, *grupa podmiotu*, *grupa orzeczenia*; wskazuje w zdaniu wyrazy, które się ze sobą łączą; rozpoznaje określenia rzeczownika i czasownika; z pomocą nauczyciela lub odnosząc się do schematu sporządza wykres zdania pojedynczego; rozpoznaje na przykładach z lekcji zdanie złożone współrzędnie i podrzędnie; sporządza wykres prostego, krótkiego zdania złożonego,
- fleksji – rozpoznaje i odmienia rzeczowniki o typowej odmianie, czasowniki, przymiotniki, liczebniki i wymienia większość ich typów; podaje pytania, na które odpowiadają odmienne i nieodmienne części mowy; podaje przykłady różnych rodzajów liczebników, zaimków, odmienia zaimki; z reguły poprawnie określa czas, osobę, liczbę, rodzaj, tryb czasownika, a z niewielką pomocą nauczyciela aspekt: dokonany, niedokonany, stronę czasownika; wskazuje rzeczowniki własne i pospolite; odmienia i stopniuje przymiotniki; stopniuje przysłówki; rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*); podaje przykłady przyimka, partykuły, spójnika i wykrzyknika; poprawnie odmienia najbardziej popularne wyrazy o nietypowej odmianie; odmienia według wzoru czasowniki typu *wziąć*,
- fonetyki – zna alfabet, odróżnia głoskę od litery, przy pomocy nauczyciela dzieli głoski na twarde i miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne; podaje przykłady głosek ustnych i nosowych, dzieli wyrazy znane z lekcji na głoski, litery i sylaby; zna podstawowe reguły akcentowania wyrazów w języku polskim i stara się je stosować.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem, stosuje się do podstawowych reguł grzecznościowych obowiązujących podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem,
- odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie, zaproszenie; stara się stosować język adekwatny do różnych sytuacji, odróżnia język oficjalny od nieoficjalnego,

- formułuje pytania i udziela prostych pod względem konstrukcyjnym odpowiedzi, stosuje wyrazy o znaczeniu dosłownym,
- mówi na temat, opowiada o zdarzeniach, akcji książki, filmu,
- wypowiada komunikaty zawierające proste informacje,
- wyraża wprost swoje intencje,
- w kilku zdaniach opisuje obraz, ilustrację, plakat, przedmiot, miejsce, postać, zwierzę,
- wygłasza z pamięci tekst utworu poetyckiego,
- posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem),
- stara się poprawnie wymawiać i akcentować wyrazy,
- składa skonwencjonalizowane życzenia,
- potrafi sformułować prostą tezę i dobrać argument oraz przykład do tezy, krótko uzasadnia swoją opinię.

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, potrafi zastosować dwukropek, przecinek, myślnik (również w zapisie dialogu), cudzysłów, rozumie funkcję średnika, nawiasu i wielokropka w zdaniu,
- dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, stosuje akapit, oznaczając w nim wstęp, rozwinięcie, zakończenie,
- poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i próbuje stosować podstawowe zasady dotyczące pisowni ó–u, rz–ż, ch–h,
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i stara się stosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą,
- potrafi wymienić niektóre spójniki, przed którymi stawia się przecinek / nie stawia się przecinka, stara się oddzielać przecinkiem zdania składowe w zdaniu złożonym,
- zna podstawowe zasady układu graficznego listu oficjalnego i nieoficjalnego, ramowego i szczegółowego planu wypowiedzi, streszczenia, sprawozdania; zapisuje je z niewielką pomocą nauczyciela; potrafi zapisać proste życzenia, dedykację, podziękowania, ogłoszenie, zaproszenie,
- pisze krótkie opowiadanie odtwórcze i twórcze, dba o następstwo zdarzeń,
- pisze kilkuzdaniowy tekst o charakterze argumentacyjnym na tematy związane z codziennym życiem,
- sporządza krótką charakterystykę na podstawie planu i słownictwa zgromadzonego na lekcji,
- próbuje zredagować kilkuzdaniowy opis przeżyć,
- tworzy kilkuzdaniowy opis obrazu, rzeźby i plakatu, opisując usytuowanie elementów, ich kształt, wielkość i kolorystykę,
- w dłuższych formach wypowiedzi pisemnych stara się stosować akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi,
- jego wypowiedzi są czytelne,
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logicznym, stara się, aby były poprawne pod względem językowym,

- rozróżnia współczesne formy komunikatów (np. e-mail, SMS) i odpowiednio się nimi posługuje, zachowując podstawowe zasady etykiety językowej.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha innych ze zrozumieniem, uczestniczy w rozmowie, zadaje pytania, odpowiada,
- wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy prostą notatkę w formie tabeli, schematu, kilkuzdaniowej wypowiedzi, rozpoznaje główne intencje nadawcy i nastrój słuchanych komunikatów,
- powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszonej wypowiedzi, tekstu poetyckiego, opowiada fabułę usłyszonej historii, formułuje pytania.

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich i użytkowych,
- rozpoznaje dosłowne intencje nadawcy,
- przytacza informacje z odpowiednich fragmentów przeczytanego tekstu, zwłaszcza w jego dosłownej warstwie i wyrażone wprost,
- określa temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym,
- czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym,
- poprawnie akcentuje i artykułuje większość wyrazów, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów,
- oddziela fakty od opinii w prostych tekstach,
- wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, śródtytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie,
- rozpoznaje cechy życzeń, ogłoszenia, dedykacji, podziękowania, listu,
- wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu, wyszukuje cytaty na zadany temat i poprawnie je zapisuje,
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym, korzysta ze słownika języka polskiego, potrafi znaleźć hasło w słowniku frazeologicznym, potrafi wybrać odpowiednie informacje ze słownika wyrazów bliskoznacznych, słownika poprawnej polszczyzny, encyklopedii,
- rozwija umiejętności posługiwania się technologią informacyjną oraz zasobami internetowymi i wykorzystuje te umiejętności do swoich potrzeb,
- stara się rozwijać umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji,
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- nazywa swoje reakcje czytelnicze, określa temat czytanego utworu i próbuje określić jego problematykę,

- nazywa zabiegi stylistyczne w utworach literackich (epitet, porównanie, przenośnię, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofę, powtórzenia, zdrobnienia, zgrubienia, obrazy poetyckie, pytanie retoryczne),
- z niewielką pomocą nauczyciela odróżnia autora, adresata i bohatera wiersza w analizowanym tekście,
- dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe; rozpoznaje tekst publicystyczny, informacyjny, reklamowy,
- określa i nazywa elementy świata przedstawionego w poznanym na lekcji utworze epickim, takie jak: czas i miejsce wydarzeń, wątek (główny i poboczny), akcja, fabuła, wydarzenia, punkt kulminacyjny, bohater (pozytywny – negatywny, główny, drugoplanowy),
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora pierwszo- i trzecioosobowego,
- wskazuje w poznanym na lekcji utworze cechy mitu, bajki, przypowieści i noweli, legendy, powieści; wymienia gatunki powieści (obyczajowa, fantasy, fantastycznonaukowa, historyczna, przygodowa) i podaje jej cechy, potrafi określić rodzaj powieści omówionej na lekcji i podać jej cechy,
- odróżnia dialog od monologu, wskazuje je w utworze,
- cytuje morał bajki i wyjaśnia dosłowny sens przypowieści,
- rozpoznaje w utworach wierszowanych elementy rytmu: wers, zwrotkę, rym (dokładny – niedokładny), refren,
- wyodrębnia słuchowisko, przedstawienie, film, program telewizyjny (np. rozrywkowy, informacyjny, edukacyjny) spośród innych przekazów i tekstów kultury, odczytuje je na poziomie dosłownym,
- odczytuje komiks i wymienia jego cechy,
- zna pojęcia związane z teatrem i filmem (gra aktorska, reżyser, rekwizyt, dekoracja, adaptacja, ekranizacja, efekty specjalne, fabuła), a także odmiany filmu, wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), wskazuje różnice fabularne między tekstem literackim a jego adaptacją,
- odbiera filmy, spektakle, programy telewizyjne, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży, wskazuje wśród nich te, które mu się podobają,
- określa doświadczenia bohaterów, przypisuje im cechy oraz określa i ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość, koleżeństwo – egoizm, pracowitość – lenistwo,
- rozumie i wyjaśnia pojęcie fikcji literackiej, potrafi odszukać w utworze elementy prawdziwe, prawdopodobne (realistyczne) i fantastyczne,
- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym) i typowych – na poziomie symbolicznym.

II. Kształcenie językowe

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – wykorzystuje zdrobnienia, wyrazy wieloznaczne, bliskoznaczne (synonimy) i

przeciwstawne (antonimy) w tworzonym tekście, tworzy poprawne związki wyrazowe, wyjaśnia znaczenie znanych związków frazeologicznych, przysłów, odróżnia słownictwo wartościujące i opisujące,

- składni – konstruuje typowe i proste zdania pojedyncze nierozwinięte i rozwinięte i rozpoznaje je na typowych przykładach; konstruuje wypowiedzenia złożone współrzędnie, podrzędnie i równoważniki zdań, używa różnych typów wypowiedzeń: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych, neutralnych; wskazuje podmiot (np. wyrażony rzeczownikiem, zaimkiem, podmiot domyślny) i orzeczenie czasownikowe i imienne; podaje przykłady zdań, w których podmiot jest wyrażony inną częścią mowy; podaje przykładowe wyrazy, które budują zdanie bezpodmiotowe, i przykłady takich zdań; rozpoznaje w zdaniach z lekcji pozostałe części zdania: przydawkę, dopełnienie, okolicznik i podaje pytania, na które odpowiadają; łączy w związki wyrazowe wyrazy w zdaniu; rozpoznaje określenia rzeczownika i czasownika; konstruuje wykres krótkiego, prostego zdania pojedynczego; wyjaśnia pojęcia *związek wyrazowy*, *grupa podmiotu*, *grupa orzeczenia*, wskazuje je na typowych, prostych przykładach, sporządza wykres typowego zdania złożonego,
- fleksji – rozpoznaje i odmienia typowe rzeczowniki własne i pospolite, a także niektóre rzeczowniki o nietypowej odmianie, czasowniki, przymiotniki; rozpoznaje i z reguły poprawnie odmienia liczebniki, zaimki, określa formę czasownika: osobę, liczbę, tryb, aspekt (dokonany, niedokonany), stronę; z niewielką pomocą nauczyciela przekształca czasowniki: w stronie czynnej, biernej, zwrotnej, w różnych trybach, aspektach; rozpoznaje i nazywa na typowych przykładach typy liczebników; podaje przykłady różnych typów zaimków i wyjaśnia ich funkcję; odmienia (liczba, rodzaj, przypadek) i stopniuje przymiotniki, nazywa rodzaje stopniowania (regularne, nieregularne, opisowe); rozpoznaje przysłówki i stopniuje je, nazywając rodzaj stopniowania; podaje przykłady przysłówków odprzymiotnikowych i niepochojących od przymiotnika; rozpoznaje typowe przyimki (i wyrażenia przyimkowe), używa przyimków do określenia relacji czasowych i przestrzennych; na ogół poprawnie zapisuje czasowniki z częstką *-by*; rozpoznaje nieosobowe formy czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*); stosuje wykrzykniki i partykuły; rozpoznaje najczęstsze zaimki i spójniki w tekście; poprawnie odmienia omówione na lekcji wyrazy o nietypowej odmianie, w tym czasownik typu *wziąć*,
- fonetyki – zna alfabet, wyjaśnia różnicę między głóską a literą, dzieli wyrazy na głóski, litery i sylaby; dzieli głóski na twarde i miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne, ustne i nosowe i potrafi je nazywać; wykorzystuje wiedzę na temat rozbieżności między mową a pismem do poprawnego zapisywania wyrazów; zna i stosuje podstawowe reguły akcentowania wyrazów w języku polskim, stara się je stosować.

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej, stosując się do reguł grzecznościowych, używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających, wyrażen grzecznościowych) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, stara się budować kontakt ze słuchaczem, np. za pomocą apostrof,

wypowiedzi nacechowanych emocjonalnie,

- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzeń: proste i rozwinięte, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące; potrafi dostosować swoją wypowiedź do sytuacji oficjalnej i nieoficjalnej,
- formułuje pytania otwarte i zamknięte,
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych,
- wypowiada się w logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z codziennością, otaczającą nas rzeczywistością, lekturą, utworem poetyckim, filmem itp.,
- wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, zdaje relację z wydarzenia,
- opisuje obraz, ilustrację, plakat oraz przedmiot, miejsce, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni; krótko, ale w sposób uporządkowany opisuje postać, zwierzę, przedmiot,
- recytuje utwory poetyckie, oddając ich ogólny nastrój i sens,
- wygłasza krótkie przemówienie na tematy związane z codziennym życiem i bieżącym materiałem lekcyjnym ,
- stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych,
- składa życzenia,
- wskazuje wyrazy o znaczeniu dosłownym i metaforycznym,
- dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, z reguły stosuje poprawne związki wyrazowe,
- świadomie posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem),
- formułuje tezę i podaje do niej proste argumenty i przykłady, logicznie uzasadnia swoją opinię.

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, stosuje podstawowe reguły interpunkcyjne dotyczące użycia przecinka (np. przy wymienianiu, przed niektórymi spójnikami, przecinek w zdaniu złożonym), dwukropka, myślnika (również w zapisie dialogu), nawiasu; próbuje stosować w zdaniu średnik, bezbłędnie dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, stosuje cudzysłów,
- poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i stosuje podstawowe zasady ortografii dotyczące pisowni ó-u, rz-ż, ch-h, pisowni cząstki -by z czasownikami,
- potrafi wymienić najważniejsze wyjątki od poznanych reguł ortograficznych,
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą,
- potrafi wymienić spójniki, przed którymi stawia się przecinek / nie stawia się przecinka, stara się stosować tę wiedzę w praktyce, często poprawnie oddziela przecinkiem zdania składowe w zdaniu złożonym,
- zna i stosuje większość podstawowych zasad układu graficznego oraz zapisuje uwzględniając je: list (w

tym oficjalny), plan wypowiedzi ramowy i szczegółowy (z pomocą nauczyciela), ogłoszenie, zaproszenie, notatki biograficznej (np. w tabeli), sprawozdanie, proste, krótkie streszczenie, życzenia, dedykację, podziękowanie,

- układa opowiadanie odtwórcze i twórcze, zachowując właściwą kolejność zdarzeń,
- pisze krótki, logiczny tekst argumentacyjny,
- sporządza schematyczną charakterystykę postaci rzeczywistej i bohatera literackiego, pisze opis przeżyć z wykorzystaniem słownictwa z lekcji,
- tworzy na ogół poprawny opis obrazu, rzeźby i plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni, ich wygląd (kolor, kształt itp.),
- w dłuższych formach wypowiedzi stosuje co najmniej trzy akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie),
- na ogół zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi,
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym i na ogół poprawne pod względem językowym,
- używa wypowiedzi pojedynczych i złożonych,
- w zależności od adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące,
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych,
- stara się dostrzegać błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawiać,
- wyszukuje cytaty i zapisuje je w cudzysłowie, potrafi wprowadzić je w tekst,
- dobiera argumenty i przykłady do tezy, rozróżnia argumenty odnoszące się do faktów i logiki oraz odwołujące się do emocji.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych wypowiedzi innych, a zwłaszcza odtwarzanych utworów,
- wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy notatkę w formie tabeli, schematu, punktów, kilkuzdaniowej wypowiedzi; formułuje pytania i rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów,
- odróżnia informacje ważne od mniej ważnych,
- na podstawie słuchanego tekstu tworzy samodzielną notatkę: pisze plan, formułuje pytania,
- właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu,
- odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich.

CZYTANIE

- identyfikuje i krótko charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich,
- rozpoznaje dosłowne i symboliczne intencje nadawcy,

- przytacza informacje zawarte w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio,
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakt od opinii,
- omawia temat i główną myśl na poziomie dosłownym, z niewielką pomocą nauczyciela omawia je na poziomie przenośnym,
- czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, stara się je interpretować głosowo,
- głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji, akcentowania i intonacji,
- wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, śródtytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, rozumie ich funkcję,
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, listach (w tym oficjalnych), dedykacjach, podziękowaniach,
- wybiera i wykorzystuje informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu, cytatów,
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi oraz samodzielnie tłumaczy przenośne znaczenie wybranych wyrazów, związków wyrazów w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym, wybiera informacje z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych; korzysta w razie potrzeby ze słownika języka polskiego, słownika frazeologicznego; samodzielnie korzysta ze słowników wyrazów bliskoznacznych, poprawnej polszczyzny, encyklopedii,
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną oraz zasobami internetowymi i wykorzystuje te umiejętności do znalezienia potrzebnych mu informacji,
- rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji,
- zna i regularnie stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line).

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- nazywa i uzasadnia swoje reakcje czytelnicze, określa tematykę i problematykę utworu,
- odnajduje w utworze poetyckim epitet, porównanie, przenośnię, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofę, powtórzenia, zdrobnienia, zgrubienia, obrazy poetyckie, pytanie retoryczne, przeważnie objaśnia ich znaczenie,
- rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza, opisuje cechy podmiotu lirycznego (w tym zbiorowego),
- wskazuje cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe, rozpoznaje tekst publicystyczny informacyjny, reklamowy i rozumie ich funkcję,
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas i miejsce wydarzeń, akcja, fabuła, wątek (główny i poboczny), wydarzenia, punkt kulminacyjny, bohater (pozytywny – negatywny, główny, drugoplanowy, epizodyczny, tytułowy),
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora pierwszo- i trzecioosobowego i określa jego cechy,

- odróżnia dialog od monologu, rozumie ich funkcje w utworze,
- identyfikuje mit, bajkę, przypowieść, legendę i nowelę, powieść, wskazuje ich cechy, zna gatunki powieści (obyczajowa, fantastyczna, naukowa, fantasy, historyczna, przygodowa), podaje ich cechy, przyporządkowuje je do konkretnych utworów,
- przytacza i parafrazuje morał bajki, odczytuje przesłanie przypowieści,
- rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu (dokładny – niedokładny), refrenu, samodzielnie wskazuje w wierszu wyżej wymienione elementy,
- wyodrębnia słuchowisko, przedstawienie i film spośród innych przekazów i tekstów kultury, interpretuje je na poziomie dosłownym i z niewielką pomocą nauczyciela interpretuje go na poziomie przenośnym,
- odczytuje komiks i podaje jego cechy,
- używa pojęć: gra aktorska, reżyser, adaptacja, scenografia, ekranizacja, kadr, ujęcie, efekty specjalne, audycja, a także zna odmiany filmu, wyodrębnia elementy dzieła filmowego i telewizyjnego, odróżnia różne gatunki filmowe, wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), omawia różnice między tekstem literackim a jego adaptacją,
- świadomie i z uwagą odbiera filmy, spektakle, programy telewizyjne, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży, wyraża i uzasadnia opinię na ich temat,
- charakteryzuje komiks jako tekst kultury, wskazuje charakterystyczne dla niego cechy,
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy i doświadczenia, odnosi postawy i doświadczenia bohaterów do własnych przeżyć,
- rozumie i wyjaśnia pojęcie fikcji literackiej, odszukuje w utworze elementy prawdziwe, prawdopodobne (realistyczne) i fantastyczne,
- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym), a z niewielką pomocą na poziomie przenośnym, wyszukuje informacje wyrażone wprost i pośrednio.

II. Kształcenie językowe

Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – wzbogaca tworzony tekst np. zdrobnieniami, zgrubieniami, synonimami, przeciwstawnymi (antonimami), wieloznacznymi; w wypowiedziach operuje związkami frazeologicznymi, przysłowiami, słownictwem wartościującym i opisującym,
- składni – rozpoznaje i stosuje różnorodne typy zdań: pojedynczych i złożonych oraz równoważniki zdań; celowo używa różnych typów wypowiedzi: pytających, oznajmujących, rozkazujących, wykrzyknikowych, neutralnych, w zależności od sytuacji komunikacyjnej; wskazuje podmiot (wyrażony rzeczownikiem i innymi częściami mowy: przymiotnikiem, liczebnikiem, zaimkiem, podmiot domyślny, a w omówionych na lekcji przykładach wskazuje podmiot w dopełniaczu i zdania bezpodmiotowe), odszukuje w zdaniach orzeczenie czasownikowe i imienne; rozpoznaje pozostałe części zdania: przydawkę, dopełnienie, okolicznik (na typowych przykładach – okolicznik czasu, miejsca, sposobu, stopnia, celu, przyczyny, przyzwolenia) i podaje pytania, na które odpowiadają; buduje spójne zdania pojedyncze, w których poprawnie łączy w związki wszystkie wyrazy; wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia i

okoliczniki; poprawnie rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu i wyrazy pozostające poza związkami zdania, tworzy wykres zdania pojedynczego i odszukuje w zdaniu związki wyrazowe, wskazuje w zdaniach grupę podmiotu i grupę orzeczenia; stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji; rozpoznaje zdanie złożone współrzędnie i podrzędnie; sporządza wykres zdania złożonego,

- fleksji – rozpoznaje i najczęściej poprawnie odmienia rzeczowniki o typowej i nietypowej odmianie znane z lekcji (własne, pospolite, konkretne, abstrakcyjne); rozpoznaje i poprawnie odmienia czasowniki (osoba, liczba, czas, tryb); rozumie konstrukcje strony czynnej, biernej, zwrotnej; rozpoznaje czasowniki nieprzechodnie; przekształca czasowniki w różnych formach (strona, aspekt, tryb); rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*); odmienia czasowniki typu *wziąć*; rozpoznaje, odmienia i stopniuje przymiotniki, wskazując sposób stopniowania (regularny, nieregularny, opisowy); rozpoznaje i odmienia liczebniki; określa rodzaje liczebników, zaimków (określa ich formę, przeważnie poprawnie wskazuje zaimki w tekście, nazywa ich rodzaje, wyjaśnia ich funkcję i stosuje je w celu uniknięcia powtórzeń, poprawnie używa krótszych i dłuższych form zaimków); wskazuje przyimek i wyrażenie przyimkowe, partykułę, wykrzyknik, spójnik, rozumie ich funkcję i podaje ich przykłady, używa odmiennych części mowy w poprawnych formach;
- fonetyki – stosuje wiadomości z zakresu podziału wyrazów na litery, głoski i sylaby, a także różnic między pisownią a wymową w poprawnym ich zapisie; bezbłędnie dzieli głoski na ustne, nosowe, twarde, miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne; dzieli na głoski wyrazy ze spółgłoskami miękkimi, zna i stosuje reguły akcentowania wyrazów w języku polskim.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne, logiczne zdanie w rozmowie, stosując się do reguł grzecznościowych, używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, buduje kontakt ze słuchaczem np. za pomocą apostrof, wypowiedzi nacechowanych emocjonalnie, wykrzyknień,
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji (np. oficjalnej i nieoficjalnej), świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, świadomie dobiera intonację zdaniową,
- formułuje przemyślane pytania otwarte i zamknięte, udziela odpowiedzi w formie krótkiej, sensownej wypowiedzi,
- łączy za pomocą odpowiednich spójników i przyimków związki wyrazowe w zdaniu,
- wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń,
- stosuje poprawne formy gramatyczne odmiennych części mowy,
- gromadzi wyrazy określające i nazywające, np. cechy wyglądu i charakteru,
- wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany na tematy związane z otaczającą rzeczywistością, lekturą, tekstem poetyckim, filmem itp.: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, poprawnie

- streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe,
- aktywnie uczestniczy w rozmowie o lekturze, filmie czy codziennych sytuacjach,
- w sposób logiczny i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, przedmiot, przeżycia, obraz, ilustrację, plakat, stosując właściwe tematowi słownictwo, jak i słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji oraz słownictwo opisujące,
- świadomie posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem),
- stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzi,
- objaśnia znaczenia dosłowne i metaforyczne wyrazów,
- dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne (synonimy) i przeciwstawne (antonimy) oraz poprawne związki wyrazowe,
- formułuje tezę, podaje do niej argumenty i przykłady, odróżnia argumenty odnoszące się do faktów i logiki oraz odwołujące się do emocji, potrafi zabrać głos w dyskusji, zaprezentować i logicznie uzasadnić swoją opinię, wie, czym jest perswazja, i potrafi na nią odpowiednio zareagować.

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, stosuje w swoich pracach podstawowe reguły interpunkcyjne dotyczące przecinka (np. przy wymienianiu oraz przed zaimkami, przecinek w zdaniu złożonym), dwukropka, myślnika, średnika, nawiasu, bezbłędnie dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, stosuje cudzysłów,
- poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i stosuje poznane zasady ortografii dotyczące pisowni ó–u, rz–ż, ch–h, cząstki -by z czasownikami,
- zna i stosuje najczęstsze wyjątki od poznanych reguł ortograficznych,
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i stosuje zasady dotyczące pisowni wielką literą,
- wymienia spójniki, przed którymi stawia się przecinek / nie stawia się przecinka, stosuje tę wiedzę w praktyce, oddziela przecinkiem zdania składowe w zdaniu złożonym,
- zna i stosuje zasady układu graficznego i uwzględnia wszystkie niezbędne elementy następujących form wypowiedzi: list (w tym oficjalny), ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi, ogłoszenie, zaproszenie, streszczenie, sprawozdanie, życzenia, dedykację, podziękowanie,
- układa spójne, uporządkowane pod względem chronologicznym poprawnie skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, stara się, aby było wierne utworowi / pomysłowe, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki, przyimki i wyrażenia przyimkowe; opowiada z perspektywy świadka i uczestnika zdarzeń,
- pisze poprawne: tekst argumentacyjny, charakterystykę postaci rzeczywistej i bohatera literackiego, opis przeżyć wewnętrznych,
- w dłuższych wypowiedziach pisemnych stosuje akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi,
- w sposób uporządkowany opisuje obraz, ilustrację, plakat, rzeźbę, stosując słownictwo opisujące oraz służące do formułowania ocen i opinii, emocji,

- zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi,
- w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami łączy za pomocą odpowiednich spójników i przyimków współrzędne i podrzędne związki wyrazowe i stosuje się do zasad interpunkcji,
- w wypowiedziach stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, liczebnika i czasownika we wszystkich trybach,
- w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy, np. charakteru na podstawie zachowań i postaw,
- dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawia,
- sprawnie wyszukuje cytaty, zapisuje je w cudzysłowie i wprowadza do swojego tekstu,
- formułuje tezę, dobiera argumenty i przykłady, zarówno odnoszące się do faktów i logiki, jak i odwołujące się do emocji.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi, rozumie ich wydźwięk,
- wybiera różnorodne informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy notatkę w formie dostosowanej do potrzeb (np. plan, tabela, schemat, kilkuzdaniowa wypowiedź), rozpoznaje nastrój i nazywa intencje nadawcy komunikatu,
- swobodnie odczytuje nastrój, intencje i przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich,
- wyraża spójne zdanie na temat wysłuchanego komunikatu.

CZYTANIE

- samodzielnie charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich i nieliterackich,
- samodzielnie wyjaśnia dosłowne i symboliczne intencje nadawcy,
- przytacza i wyjaśnia informacje w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi, np. opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą,
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakty od opinii i wykorzystuje je w odczytywaniu znaczeń dosłownych i przenośnych,
- omawia temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym i przenośnym,
- czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, interpretuje je głosowo, zwracając uwagę np. na wyrażane emocje i interpunkcję,
- głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens i nastrój odczytywanego tekstu; poprawnie akcentuje wyrazy, również te, które w języku polskim akcentuje się nietypowo,

- ma świadomość konstrukcji wypowiedzi, rozumie funkcje takich części składowych wypowiedzi, jak tytuł, śródtytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie,
- poprawnie oddziela fakty od opinii w dłuższych tekstach i informacje ważne od drugorzędnych,
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w życzeniach, ogłoszeniach, listach oficjalnych, dedykacjach, podziękowaniach,
- odczytuje i twórczo wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce, swobodnie posługuje się cytatami w mowie i piśmie,
- wskazuje i odczytuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera informacje wyrażone pośrednio w różnych źródłach, np. czasopismach, stronach internetowych; konfrontuje je z innymi źródłami,
- świadomie używa słowników: ortograficznego, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych, poprawnej polszczyzny, frazeologicznego i encyklopedii dla wzbogacenia warstwy językowej tekstu oraz jego treści,
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną oraz zasobami internetowymi i wykorzystuje te umiejętności do rozwijania własnych zainteresowań,
- systematycznie rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji,
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (papierowych oraz on-line), korzysta z nich z własnej inicjatywy.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- samodzielnie i poprawnie opowiada o swoich reakcjach i refleksjach czytelniczych, nazywa je, uzasadnia; ocenia i opisuje utwór, konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z reakcjami innych odbiorców, samodzielnie mówi o tematyce czytanego utworu i zauważa jego złożoną problematykę,
- odnajduje w utworze poetyckim epitet, porównanie, przenośnię, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofę, powtórzenia, zdrobnienia, zgrubienia, obrazy poetyckie, pytanie retoryczne, objaśnia ich funkcję i znaczenie przenośne,
- rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza, nigdy nie utożsamiając ich ze sobą,
- wykorzystuje wiedzę na temat podmiotu lirycznego (w tym zbiorowego), adresata i bohatera wiersza do interpretacji utworu,
- wnikliwie omawia obrazy poetyckie w wierszu,
- szczegółowo omawia cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe, publicystyczne informacyjne, reklamowe,
- płynnie objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim, takich jak: czas i miejsce wydarzeń, narrator (pierwszo- i trzecioosobowy), akcja, fabuła, wątek (główny i poboczny), wydarzenia, punkt kulminacyjny, zwrot akcji, bohater (pozytywny – negatywny, główny, drugoplanowy, epizodyczny, tytułowy, zbiorowy),
- odróżnia dialog od monologu, rozumie ich funkcje w utworze,

- biegle identyfikuje mit, bajkę, przypowieść, legendę i nowelę, powieść, szczegółowo omawia ich cechy, swobodnie omawia cechy różnych gatunków powieści (obyczajowej, fantastycznonaukowej, fantasy, historycznej, przygodowej) i potrafi odnieść je do lektur,
- objaśnia morał bajki na poziomie dosłownym i symbolicznym, odczytuje dosłowne i symboliczne przesłanie przypowieści,
- płynnie operuje pojęciami: *wers*, *zwrotka*, *rym* (*dokładny – niedokładny*, *układ rymów*), *refren*, samodzielnie omawia funkcję tych elementów w wierszu,
- wyodrębnia słuchowisko, przedstawienie, film, program telewizyjny (informacyjny, rozrywkowy, publicystyczny, edukacyjny) spośród innych przekazów i tekstów kultury, interpretuje je na poziomie dosłownym i przenośnym,
- swobodnie używa pojęć z zakresu teatru, filmu i radia, m.in. gra aktorska, rola, reżyser, scenariusz, scenarzysta, scenografia, scenograf, adaptacja (filmowa, muzyczna, radiowa, teatralna), ekranizacja, kadr, ujęcie, słuchowisko, efekty specjalne, montaż; wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych słuchowiska i różne gatunki filmowe, swobodnie wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), omawia i refleksyjnie ocenia różnorakie różnice między tekstem literackim a jego adaptacją,
- świadomie i z uwagą odbiera filmy, spektakle, programy i telewizyjne, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży, potrafi samodzielnie wybrać spośród nich wartościową i interesującą dla niego ofertę, a także wyrazić przemyślaną opinię na ich temat,
- charakteryzuje komiks jako tekst kultury, płynnie wskazuje charakterystyczne dla niego cechy
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich doświadczenia i postawy odnoszące się do różnych wartości, konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami, i doświadczeniami innych bohaterów literackich,
- rozumie i wyjaśnia pojęcie fikcji literackiej prawdopodobnej i fantastycznej, sprawnie odszukuje i objaśnia w utworze elementy prawdziwe, prawdopodobne (realistyczne) i fantastyczne,
- samodzielnie i poprawnie odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym) i przenośnym, poprawnie wyszukuje informacje wyrażone wprost i pośrednio.

II. Kształcenie językowe

Sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, samodzielnie i swobodnie dobiera zdrobnienia, zgrubienia, synonimy, antonimy, wyrazy wieloznaczne, frazeologizmy, słownictwo wartościujące i opisujące, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej,
- składni – samodzielnie rozpoznaje różne typy zdań pojedynczych (pytające, oznajmujące, rozkazujące, neutralne, wykrzyknikowe, nierozwinięte, rozwinięte), zdania złożone współrzędnie i podrzędnie, równoważniki zdań; wskazuje podmiot (gramatyczny – wyrażony różnymi częściami mowy: rzeczownikiem, przymiotnikiem, zaimkiem, liczebnikiem, bezokolicznikiem, a także domyślny, logiczny w dopełniaczu), orzeczenie, (czasownikowe i imienne); rozpoznaje zdania bezpodmiotowe,

swobodnie rozpoznaje w zdaniach pozostałe części zdania: przydawkę, dopełnienie, okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, stopnia, celu, przyczyny, przyzwolenia); tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi; stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej; wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia i okoliczniki; swobodnie odszukuje w zdaniu związki wyrazowe, znajduje wyrazy pozostające poza związkami zdania; odszukuje w zdaniach grupę podmiotu i grupę orzeczenia; dba o poprawne łączenie wyrazów w związki i interpunkcję wypowiedzeń złożonych; bezbłędnie sporządza wykresy prostych i rozbudowanych zdań pojedynczych,

- fleksji – rozpoznaje i swobodnie stosuje w wypowiedziach w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy o typowej i nietypowej odmianie przewidziane w programie nauczania; bezbłędnie określa formę odmiennych części mowy, w tym poprawnie rozpoznaje i odmienia rzeczowniki o typowej i nietypowej odmianie, czasowniki (osoba, liczba, czas, tryb, strona), wskazuje czasowniki przechodnie i nieprzechodnie; bezbłędnie rozpoznaje formy osobowe i nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*), swobodnie przekształca czasowniki w różnych formach (strona, aspekt, tryb, czas); bezbłędnie rozpoznaje przysłówki odprzymiotnikowe i niepochozące od przymiotnika i stopniuje je, nazywając rodzaj stopniowania; rozpoznaje typy liczebników, zaimków, zastępuje rzeczowniki, przymiotniki, przysłówki i liczebniki odpowiednimi zaimkami; bezbłędnie wskazuje przyimek (i wyrażenie przyimkowe), partykułę, wykrzyknik, spójnik, rozumie ich funkcję i swobodnie podaje ich przykłady, poprawnie zapisuje przyimki złożone, swobodnie stosuje krótsze i dłuższe formy zaimków,
- fonetyki – biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów, stosuje w praktyce wszystkie poznane zasady akcentowania wyrazów.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- odczytuje, interpretuje i wyjaśnia przerośny i symboliczny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich.

CZYTANIE

- czyta ze zrozumieniem na poziomie semantycznym i krytycznym, również teksty spoza listy lektur wykorzystuje treści zawarte,
- w artykułach, instrukcjach, przepisach, tabelach, schematach i notatkach biograficznych w tworzeniu własnych, samodzielnych wypowiedzi i przemyśleń,
- odczytuje głośno i wygłasza z pamięci utwory poetyckie i prozatorskie oraz samodzielnie i w sposób oryginalny je interpretuje.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera i twórczo wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym, argumentacyjnym lub oceniającym,

- szuka inspiracji do wzbogacenia swoich tekstów w słownikach wyrazów bliskoznacznych, poprawnej polszczyzny, języka polskiego, frazeologicznego, itd.; dba o poprawność ortograficzną, językową, merytoryczną, kompozycyjną swoich wypowiedzi, świadomie korzystając z potrzebnych w danej sytuacji słowników i innych materiałów (np. poradników, audycji radiowych i programów telewizyjnych).

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich,
- wskazuje elementy mitu, bajki, przypowieści, legendy, itd. w innych tekstach kultury, świadomie odczytuje różne gatunki powieści, rozumie konwencję gatunków mieszanych, zwłaszcza we współczesnych tekstach literatury dziecięcej,
- dostrzega różnice między celem programów informacyjnych, rozrywkowych, reklam, itp.,
- odnosi się do postaw bohaterów fikcyjnych jako nosicieli uniwersalnych postaw i opisuje otaczającą ich rzeczywistość.

II. Kształcenie językowe

- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki.

III. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- z zaangażowaniem inicjuje i aktywnie podtrzymuje rozmowę/dyskusję/polemikę np. na temat przeczytanej lektury/dzieła, także spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania; omawia je w odniesieniu do innych dzieł także spoza kanonu lektur,
- interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych,
- polemizuje i przedstawia oryginalne, przemyślane stanowisko, formułuje tezę, na której poparcie podaje różnorodne argumenty odnoszące się do logiki oraz emocji, jego wypowiedzi cechuje szeroka wiedza, wysoka kultura, bogate słownictwo i poszanowanie dla innych stanowisk.

PISANIE

- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym ujęciem tematu, trafną i celną argumentacją, poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych,
- wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną, fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi.

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY DLA KLASY VII

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela,
- wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi,
- słucha nagrania wzorcowej recytacji,
- mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu,
- rozumie polecenia,
- rozpoznaje fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście,
- rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się.

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- czyta teksty współczesne i dawne,
- odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźba, grafika) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą nauczyciela i rówieśników, określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do wybranych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego,
- rozpoznaje wypowiedź o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym, wskazuje w tekście argumentacyjnym tezę, argument i przykłady,
- rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje, opinie i fakty, rozróżnia fikcję i kłamstwo,
- wie, czym jest perswazja, sugestia, ironia, z pomocą nauczyciela i klasy rozpoznaje aluzję,
- rozróżnia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi,
- dostrzega różne motywy postępowania bohaterów,
- odczytując sens utworu, dostrzega podstawowe wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm; formułuje wnioski,
- czyta utwory liryczne i zna cechy liryki jako rodzaju literackiego, zna gatunki należące do liryki: pieśń, tren, hymn, fraszka,
- odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu, bohatera utworu od podmiotu lirycznego,
- zna podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi, w tym: neologizm, inwokację,
- rozpoznaje obrazy poetyckie w utworze,
- czyta utwory epickie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, zna gatunki należące do epiki,
- wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- wie, czym się różni fikcja literacka od rzeczywistości,
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu,
- odróżnia dramat od innych rodzajów literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog i dialog,
- rozpoznaje balladę jako gatunek z pogranicza rodzajów literackich,
- posługuje się spisem treści, cytatem z poszanowaniem praw autorskich,

- rozpoznaje gatunki dziennikarskie: artykuł,
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym,
- dostrzega symbole i alegorie w tekstach kultury,
- zna terminy *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*,
- wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator),
- zauważa związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury,
- dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych.

II. Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- ma podstawową wiedzę z zakresu gramatyki języka polskiego:
 - fonetyki (zna różnicę między głosem a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności, dostrzega rozbieżności między mową a pismem,
 - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, zna zasady tworzenia wyrazów złożonych), świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów,
 - fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany),
 - składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie).

III. Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą wysłuchanej wypowiedzi,
- tworzy plan dłuższej wypowiedzi,
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, opis dzieła sztuki, recenzję, w rozprawce z pomocą nauczyciela formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, samodzielnie podaje przykłady do argumentów, wnioskuje,
- wypowiada się na temat,
- stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu, a w tekstach mówionych zachowuje poprawność akcentowania wyrazów i zdań, dba o poprawną wymowę,
- stara się o estetyczny zapis wypowiedzi,
- wygłasza krótki monolog, podejmuje próbę wygłaszania przemówienia oraz próby uczestniczenia w

dyskusji,

- streszcza, skraca, parafrazuje tekst, w tym tekst popularnonaukowy,
- wyraża swoje zdanie i umie je uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów,
- pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze; wie, jak umieścić dialog w tekście,
- pisze prostą, schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia,
- opisuje i charakteryzuje postaci rzeczywiste i fikcyjne,
- stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- opisuje elementy dzieła malarskiego, wykorzystuje z pomocą nauczyciela odpowiednie konteksty,
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty,
- wygłasza z pamięci tekst poetycki.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników,
- żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o jej powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie,
- określa tematykę wysłuchanego utworu; ocenia wartość wysłuchanego tekstu,
- rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym,
- wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu,
- rozpoznaje komizm i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi.

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- podejmuje próby samodzielnego odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów,
- nazywa różne motywy postępowania bohaterów,
- określa problem poruszony w utworze i ustosunkowuje się do niego,
- identyfikuje w tekście poetyckim cechy liryki,
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu,
- wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie,
- rozróżnia takie gatunki poezji, jak pieśń, hymn, fraszka,
- identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze,
- odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości,
- rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*,

- odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania,
- podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej,
- zna cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki i ballady,
- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego w tekście,
- samodzielnie wyszukuje potrzebne informacje w odpowiednich źródłach, sporządza prosty przypis,
- wyszukuje informacje w indeksie i przypisach,
- analizuje symbole i alegorie występujące w tekstach kultury,
- dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie,
- wskazuje w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich,
- analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury,
- wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim.

II. Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- stosuje w tworzonych tekstach podstawową wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (zna różnicę między głosem a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności), dostrzega rozbieżności między mową a pismem,
 - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega różnicowanie formantów pod względem ich funkcji, zna zasady dotyczące pisowni przymiotników złożonych), świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów,
 - fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany),
 - składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie).

III. Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi, wyraża własne zdanie i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska,
- zachowuje trójdzielną kompozycję dłuższej wypowiedzi, w tym w przemówieniu,
- stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów,
- rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach

mówienia,

- stosuje zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy, uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury,
- dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację,
- uczestniczy w omówieniu recytacji własnej, koleżanek i kolegów,
- redaguje rozprawkę z tezą bądź hipotezą, formułuje odpowiednie argumenty i popiera je odpowiednimi przykładami,
- układa opowiadanie odtwórcze i twórcze, zachowując właściwą kolejność zdarzeń i wprowadzając poprawnie dialog i inne elementy urozmaicając narrację (np. opis),
- pisze schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię,
- stosuje akapity, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi,
- zachowuje poprawność językową i stylistyczną tworzonego tekstu,
- wykazuje dbałość o estetykę zapisu oraz poprawność ortograficzną i interpunkcyjną,
- opisuje dzieło malarskie z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensy przenośne w tekstach kultury, takich jak obraz, plakat, grafika,
- w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi,
- recytuje tekst poetycki, podejmuje próbę interpretacji głosowej z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu,
- analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji,
- odczytuje tekst na poziomie przenośnym,
- określa funkcję przeczytanego tekstu,
- interpretuje tytuł utworu,
- wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych,
- dostrzega manipulację i perswazję, wartościowanie w czytanim tekście, w tym w satyrze,
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu,
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu,
- uzasadnia przynależność gatunkową różnych utworów literackich,

- uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki,
- wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych
- odczytuje sensy przenośne i symboliczne w odbieranym tekście,

II. Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności), dostrzega rozbieżności między mową a pismem,
 - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, poprawnie zapisuje większość przyimków złożonych), świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów,
- fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany),
- składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie).
- dokonuje korekty tworzonego tekstu,
- analizuje elementy językowe w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, w piosence), wykorzystując wiedzę o języku.

III. Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej,
- uzasadnia własne zdanie za pomocą rzeczowych argumentów,
- dobiera środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- wygłasza przygotowane wcześniej przemówienie, dbając o dobór argumentów, środków stylistycznych, tembru głosu
- aktywnie uczestniczy w dyskusji,
- wystrzega się brutalności słownej, kłamstwa i manipulacji w wypowiedzi ustnej,
- pisze na temat, stosując funkcjonalną kompozycję logicznej wypowiedzi, polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe argumenty poparte celnie dobranymi przykładami,
- dobiera i stosuje środki językowe odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu,
- prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi argumentami, świadome stosuje retoryczne środki wyrazu,

- reaguje z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację,
- w rozprawce dobiera odpowiednie argumenty, w których odwołuje się do kontekstu literackiego, popiera je odpowiednimi przykładami,
- opisuje dzieło malarskie z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; podejmuje próbę interpretacji tekstu kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki,
- pisze recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię oraz podstawowe słownictwo związane z dziedziną recenzowanego zjawiska,
- w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera,
- recytuje tekst poetycki, interpretuje głosowo z uwzględnieniem tematu,
- ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów i przedstawia uzasadnienie swojej oceny.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega i ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu,
- interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania, intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego,
- odczytuje tekst na poziomie przenośnym i symbolicznym,
- wartościuje zachowania i postawy bohaterów, uwzględniając motywy ich postępowania i odwołując się do ogólnie przyjętych zasad moralnych,
- ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, manipulacja itp.,
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu, a zwłaszcza symbolu i alegorii,
- interpretuje symbole występujące w różnych tekstach kultury.

II. Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wykorzystując wiedzę o języku, analizuje elementy językowe w tekstach kultury jako świadome kształtowanie warstwy stylistycznej tekstu

- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania w zakresie fonetyki, fleksji, składni, słownictwa.

III. Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do

przedstawianych treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji,

- wygłasza ciekawe, przekonujące, logiczne przemówienie, dbając o dobór najwłaściwszych argumentów, środków stylistycznych, tembru głosu,
- charakteryzując postać fikcyjną, ocenia i wartościuje jej zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych,
- analizuje uczucia własne i bohaterów literackich,
- próbuje interpretować głosowo wygłaszany tekst, m.in. przez poprawne stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie,
- krytycznie, rzeczowo omawia oraz ocenia recytację własną i kolegów,
- pisze wypowiedzi logiczne, spójne i przejrzyste pod względem kompozycyjnym i poprawne pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym oraz interpunkcyjnym,
- dobierając odpowiednie słownictwo, tworzy tekst wyrażający intencje nadawcy,
- posługuje się odpowiednimi argumentami i przykładami w celu uzasadnienia własnego zdania,
- posługując się bogatym słownictwem, redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. opowiadanie z elementami dialogu i monologu, opisu, charakterystyki, zróżnicowane stylistycznie i funkcjonalnie opisy, recenzję i notatkę (różnorodne postaci) oraz pisma użytkowe,
- pisze wyczerpującą temat recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię i operując właściwym dla recenzji słownictwem, omawia krytycznie elementy tekstu kultury, stosując odpowiednio dobrane słownictwo,
- odwołując się do kontekstów, tworzy rozprawkę z tezą lub hipotezą.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako aktywny uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych,
- odczytuje i interpretuje zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych nagrania wzorcowej recytacji,
- analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym,
- samodzielnie interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji,

- praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego,
- krytycznie ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego.

II. Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wykorzystując wiedzę o języku, odczytuje sensy symboliczne i przenośne w tekstach kultury jako efekt świadomego kształtowania warstwy stylistycznej wypowiedzi,
- samodzielnie poszerza wiedzę językową i wykorzystuje ją we własnych wypowiedziach.

III. Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne stanowisko, lub za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe dowodzi przyjętych racji,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko i wnioski,
- interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst, uwzględniając funkcję zastosowanych środków stylistycznych,
- oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej analizy wykonanych zadań i erudycji polonistycznej,
- pisze wypowiedzi oryginalne pod względem sposobu ujęcia tematu, w tym rozprawkę z hipotezą; wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną kompozycję,
- tworzy oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem,
- redaguje dłuższe formy wypowiedzi,
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej.

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY DLA ABSOLWENTA SZKOŁY PODSTAWOWEJ (kl. VIII)

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- rozumie większość poleceń,
- uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela, wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi,
- słucha nagrania wzorcowej recytacji,
- mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu,
- rozpoznaje typowe fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście,
- rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się, rozumie ogólny sens jej wypowiedzi.

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- czyta teksty współczesne i dawne,
- wskazuje w tekstach archaizmy, odszukuje ich znaczenie w przypisach,
- odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, **grafikę**, **fotografię**¹) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą nauczyciela i rówieśników, określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do wybranych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego,
- rozpoznaje wypowiedź o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym, wskazuje w tekście argumentacyjnym tezę, argument i przykłady,
- rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje, opinie i fakty,
- rozróżnia fikcję i kłamstwo,
- wie, czym są perswazja, sugestia, ironia, rozpoznaje je w typowych tekstach i sytuacjach,
- zauważa wybrane elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi,
 - dostrzega i krótko omawia główne motywy postępowania bohaterów,
 - odczytując sens utworu, dostrzega wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm,
 - czyta utwory liryczne i dostrzega cechy liryki jako rodzaju literackiego,
 - zna gatunki należące do liryki: pieśń, tren, hymn, fraszka,
 - odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu, bohatera utworu od podmiotu lirycznego,
 - wymienia środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: epitet, uosobienie, ożywienie, **neologizm**, **inwokację**, pytanie retoryczne, apostrofę, porównanie, archaizację, kolokwializm – potrafi je wskazać z pomocą nauczyciela,
 - dostrzega obrazy poetyckie w utworze, potrafi krótko je opisać,
 - czyta utwory epickie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, wymienia gatunki należące do epiki – opowiadanie, powieść (i jej odmiany), legendę, baśń, przypowieść (parabolę), mit, nowelę, bajkę, fantasy, **epopeję**,
 - zna elementy rytmizujące wypowiedź – wers, rym, strofa, refren,
 - wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
 - wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych, wątek główny i poboczny, omawia zdarzenia wchodzące w skład akcji utworu,
 - odróżnia narratora od autora tekstu i bohatera utworu,
 - rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
 - rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu,
 - wskazuje tytuł, podtytuł, motto, puentę, punkt kulminacyjny,
 - zna cechy komiksu, **piosenki**,

¹ Tłustą czcionką wyszczególniono treści, które pojawiają się po raz pierwszy w klasie 8.

- odróżnia dramat od innych rodzajów literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog i dialog; zna podział dramatu na tragedię, komedię,
- czyta scenariusze, rozumiejąc ich specyficzną budowę i treść,
- potrafi zakwalifikować znane mu teksty jako baśń, bajkę, legendę, mit, nowelę, balladę,
- posługuje się spisem treści, cytatem z poszanowaniem praw autorskich,
- odróżnia tekst literacki od naukowego i popularnonaukowego, z pomocą nauczyciela wyszukuje najważniejsze informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym,
- wymienia gatunki dziennikarskie: **wywiad**, artykuł, **reportaż**,
- z pomocą nauczyciela wskazuje symbole i alegorie w omawianych tekstach kultury,
- zna terminy *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*,
- wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, kostiumolog),
- zauważa najważniejsze związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury,
- wspólnie z innymi dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji zjawisk społecznych w ramach różnych projektów grupowych,
- wie, czym jest aforyzm i **anegdota**,
- z pomocą nauczyciela wskazuje w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) elementy retoryki: **powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia**,
- identyfikuje **styl oficjalny, nieoficjalny (potoczny), urzędowy, naukowy, dziennikarski i artystyczny**.

II. Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- zna podstawowe zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości spółgłosek) i najważniejsze wyjątki od nich, stara się stosować je w praktyce, w razie problemów korzysta ze słownika ortograficznego,
- **wie, czym jest błąd językowy**, stara się stosować podstawowe zasady poprawności językowej, a w razie wątpliwości korzysta ze słowników, przede wszystkim słownika języka polskiego, słownika poprawnej polszczyzny oraz słownika frazeologicznego,
- ma podstawową wiedzę (stosuje ją w praktyce samodzielnie lub z niewielką pomocą) z zakresu gramatyki języka polskiego:
 - fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne (np. w parach p-b, t-d itd.), ustne, nosowe, twarde i miękkie; wie, na czym polega zjawisko upodobień pod względem dźwięczności, dostrzega rozbieżności między mową a pismem,
 - słowotwórstwa i słownictwa – wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, formant, rdzeń, rodzina wyrazów i rozpoznaje je na przykładach omawianych na lekcji, rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, wie, jak

się tworzy wyrazy złożone, zna i rozumie znaczenie wybranych przysłów, powiedzeń, frazeologizmów itp., z pomocą nauczyciela odróżnia synonimy, antonimy, homonimy, rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone, zna pojęcia *treść* i *zakres wyrazu*, *język ogólnonarodowy*,

- fleksji – rozpoznaje na typowych przykładach części mowy: odmienne – rzeczownik, czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), potrafi je odmieniać, rozpoznaje na typowych przykładach nieodmienne części mowy – przysłówki (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek), stara się stosować wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy, zna imiesłowy, z pomocą nauczyciela wyjaśnia zasady ich tworzenia i odmiany,
- składni – rozpoznaje na typowych przykładach części zdania: podmiot, orzeczenie, przydawkę, dopełnienie, okolicznik, rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu pojedynczym, a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, rozpoznaje zdania bezpodmiotowe, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy typowych zdań pojedynczych, złożonych i **wielokrotnie złożonych**, wyodrębnia zdania składowe w typowych zdaniach złożonych i **wielokrotnie złożonych**, potrafi wymienić i określić na łatwych przykładach rodzaje zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), odróżnia zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące, stosuje je w swoich wypowiedziach,

- **zna i próbuje stosować normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych,**

- wie, czym są manipulacja i prowokacja językowa,
- zna językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, intuicyjnie je stosuje.

III. Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu,
- zna najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i **wielokrotnie złożonego**, stara się je stosować w praktyce, popełnione błędy nie uniemożliwiają zrozumienia całości tekstu,
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty,
- stara się o estetyczny zapis wypowiedzi,
- sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą wysłuchanej wypowiedzi,
- redaguje zrozumiałe ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, dedykację, uwzględniając w nich najważniejsze, niezbędne elementy oraz właściwy zapis graficzny,
- tworzy plan dłuższej wypowiedzi,
- formułuje treść sms-a, e-maila, starając się o ich poprawny zapis ortograficzny, dodaje komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej,

- streszcza, skraca tekst (w tym tekst popularnonaukowy), poprawnie przytaczając większość zagadnień,
- pisze schematyczny opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny,
- tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym,
- w rozprawce z pomocą nauczyciela formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, odróżnia przykład od argumentu, wnioskuje, stara się stosować właściwe rozprawce słownictwo,
- pisze proste opowiadanie odtwórcze i twórcze; wie, jak umieścić dialog w tekście,
- stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje wybrane cechy bohaterów literackich i rzeczywistych,
- **pisze CV, a z pomocą nauczyciela podanie i list motywacyjny we własnej sprawie,**
 - przygotowuje **prosty wywiad, zachowując jego układ (pytania – odpowiedzi),**
 - opisuje elementy dzieła malarskiego, **grafiki**, plakatu, rzeźby, **fotografii**, **dzieła muzycznego**, wykorzystuje w nich z pomocą nauczyciela podane konteksty,
 - pisze prostą, schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia,
 - mówi na temat,
 - wyraża swoje zdanie i umie je krótko, ale logicznie uzasadnić,
 - w tekstach mówionych zachowuje poprawność akcentowania wyrazów i zdań, dba o poprawną wymowę, **nie popełnia wielu rażących błędów językowych**, jego wypowiedź jest komunikatywna,
 - wygłasza krótki monolog, podejmuje próbę wygłaszania przemówienia oraz próby uczestniczenia w dyskusji,
 - wygłasza z pamięci tekst poetycki.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników, rozumie większość wypowiedzi, reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o ich powtórzenie, wyjaśnienie,
- określa tematykę wysłuchanego utworu, ocenia wartość wysłuchanego tekstu, wybiera z wysłuchanego tekstu potrzebne informacje,
- rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym,
- podejmuje próby rozpoznania intencji nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, manipulację,
- rozpoznaje w typowych tekstach i sytuacjach komizm i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi.

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- podejmuje próby samodzielnego odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, podejmuje próby odczytania ich w różnych kontekstach,
- rozumie znaczenie archaizmów obecnych w tekstach literackich lub odszukuje ich znaczenie w

przypisach,

- odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, **grafikę, fotografię**) na poziomie dosłownym i przenośnym, przy niewielkiej pomocy określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do najważniejszych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego,
- zauważa i rozumie podstawowe emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi,
- samodzielnie wskazuje najważniejsze informacje zawarte w tekście, przytacza opinie
- odróżnia opinię od faktu, fikcję od kłamstwa oraz fikcję od rzeczywistości, rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*,
- dostrzega w analizowanym tekście perswazję, ironię i nieskomplikowane aluzje,
- wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie sytuację, w jakiej znajdują się bohaterowie,
- identyfikuje nadawcę i adresata wypowiedzi i określa ich główne cechy,
- dostrzega i omawia główne motywy postępowania bohaterów,
- identyfikuje w tekście poetyckim cechy liryki,
- rozróżnia takie gatunki liryczne, jak pieśń, hymn, tren, fraszka,
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza, nie utożsamia ich z autorem,
- wskazuje środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: **neologizm, inwokację**, pytanie retoryczne, apostrofę, porównanie, archaizację, kolokwializm,
- wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie i omawia sposób obrazowania,
- odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, fantasy, **epopei**,
- identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze,
- omawia fabułę, odróżnia fabułę utworu od akcji,
- analizuje funkcję podtytułu, motta, puenty, punktu kulminacyjnego w utworach
- omawia i analizuje elementy komiksu, **piosenki**,
- określa rodzaj narracji w tekście (pierwszoosobowa, trzecioosobowa),
- wyodrębnia w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu,
- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego w tekście, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog i dialog, zna najważniejsze cechy tragedii i komedii, potrafi zakwalifikować typowe utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu,
- czyta z podziałem na role i ze zrozumieniem dialogi, rozumie budowę i treść dramatu,
- podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki,
- wskazuje w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich,
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i

przypisach, wykorzystuje do pracy spis treści,

- wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza prosty przypis,
- wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: **wywiad**, artykuł, **reportaż**,
- analizuje proste symbole i alegorie występujące w poznanych tekstach kultury,
- rozpoznaje adaptację filmową i teatralną, wie, czym się one różnią od oryginalnego tekstu,
- określa rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, producent, operator, dźwiękowiec, rekwizytor, inspicjent, sufler, statysta, oświetleniowiec, kostiumolog),
- dostrzega związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, **dziełem muzycznym**, rzeźbą),
- wspólnie z innymi lub samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych,
- rozpoznaje aforyzm i **anegdotę**,
- w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: **powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia**,
- rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie prasowej,
- dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie,
- rozpoznaje na typowych przykładach styl oficjalny, nieoficjalny (potoczny), urzędowy (mówiony i pisany), naukowy, dziennikarski i artystyczny.

II. Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- zna zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek) i wyjątki od nich, stosuje je w praktyce, w razie problemów korzysta ze słownika ortograficznego,
- **dostrzega większość błędów językowych, korzysta z różnych źródeł, by je skorygować**,
- stosuje w tworzonych tekstach podstawową wiedzę językową z zakresu fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni,
- ma podstawową wiedzę i stosuje ją w praktyce na typowych przykładach z zakresu:
 - fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde i miękkie; wskazuje upodobnienia pod względem dźwięczności na poznanych przykładach, dostrzega rozbieżności między mową a pismem i zgodnie z tym zapisuje wyrazy, w których rozbieżności te występują,
 - słowotwórstwa i słownictwa – wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, formant, rdzeń, rodzina wyrazów i rozpoznaje je na typowych przykładach; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, stosuje w swoich

wypowiedziach przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy, itp., potrafi podać przykłady synonimów, homonimów, antonimów, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; rozumie różnice między treścią a zakresem wyrazu, w parze wyrazów potrafi wskazać wyraz o bogatszej treści i mniejszym zakresie, a także o uboższej treści i większym zakresie, wyjaśnia pojęcia: *język ogólnonarodowy*,

– fleksji – rozpoznaje części mowy: odmienne – rzeczownik, czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), potrafi je odmieniać, rozpoznaje nieodmienne części mowy – przysłówek (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek), stara się stosować wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany,

– składni – rozpoznaje części zdania: podmiot, orzeczenie, przydawkę, dopełnienie, okolicznik, rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu pojedynczym, a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy zdań pojedynczych, złożonych i **wielokrotnie złożonych**, wyodrębnia zdania składowe w typowych zdaniach złożonych i **wielokrotnie złożonych**, potrafi wymienić i określić na typowych przykładach typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące

- **zna i stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych,**
- rozpoznaje i analizuje wybrane przykłady manipulacji i prowokacji językowej,
- zna i świadomie stosuje językowe sposoby osiągania porozumienia.

III. Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi, pisze teksty zrozumiałe i klarowne, wyraża opinię i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska,
- wykazuje dbałość o poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu, zna najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i **wielokrotnie złożonego**, stara się je stosować w praktyce,
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji, stosuje akapity, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi,
- wykazuje dbałość o estetykę zapisu,
- sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą treści przeczytanego tekstu,
- redaguje ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, dedykację, uwzględniając w nich z reguły wszystkie

elementy i właściwy zapis graficzny,

- tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi,
- formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny, dodaje poprawny komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej,
- streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając większość zagadnień,
- pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów,
- tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, dobiera przykłady do argumentów, podejmuje próbę wnioskowania, stosuje właściwe rozprawce słownictwo, rozróżnia rozprawkę z tezą od rozprawki z hipotezą,
- pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze; umieszcza dialog w tekście,
- stosuje, w zależności od potrzeb tworzonego przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub trzecioosobową,
- w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć, charakterystykę,
- opisuje i charakteryzuje postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje najważniejsze cechy bohaterów literackich i rzeczywistych,
- **samodzielnie pisze CV, podanie i list motywacyjny we własnej sprawie,**
- **przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje właściwy zapis graficzny,**
- opisuje dzieło malarskie, **grafikę**, plakat, rzeźbę, **fotografię**, **dzieło muzyczne** z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje wybrane sensory przenośne w różnych tekstach kultury,
- pisze schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię,
- płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej,
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów i poznanych idei,
- zna zasady poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów,
- wygłasza poprawny monolog, krótkie przemówienie, stara się uczestniczyć w dyskusji,
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury,
- rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- zna i stosuje językowe sposoby osiągania porozumienia, stosuje zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy,
- dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację,
- recytuje z pamięci tekst poetycki, podejmuje próbę interpretacji głosowej z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji,
- uczestniczy w omówieniu recytacji własnej, koleżanek i kolegów.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- uważnie słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela, żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o ich powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie,
- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu,
- wskazuje w tekstach treści informacyjne i perswazyjne,
- analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję i manipulację,
- rozpoznaje komizm i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- samodzielnie odczytuje większość tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przerośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów czyta płynnie, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji,
- rozumie znaczenie archaizmów obecnych w tekstach literackich, odszukuje ich znaczenie w przypisach,
- interpretuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, **grafikę, fotografię**) na poziomie dosłownym i przerośnym, określa temat utworu i różnorakie poruszone w nim problemy, interpretuje tytuł utworu, odnosi się do najważniejszych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego,
- rozumie i omawia podstawowe emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi
- odczytuje informacje zawarte w tekście, przytacza i sensownie komentuje opinie,
- odróżnia opinię od faktu, fikcję od kłamstwa, fikcję od rzeczywistości w tekstach literackich i dziennikarskich, stosuje te rozróżnienia w praktyce, płynnie stosuje terminy: *realizm* i *fantastyka*,
- analizuje w tekście manipulację, perswazję, ironię, aluzję, nazywa je,
- omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie sytuację, w jakiej się znajdują bohaterowie,
- charakteryzuje nadawcę i adresata wypowiedzi,
- dostrzega i wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych,
- omawia w tekście poetyckim cechy liryki,
- identyfikuje utwory należące do takich gatunków lirycznych, jak pieśń, hymn, tren, fraszka; wskazuje ich cechy,
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza (jej sytuację, uczucia i stany), nie

utożsamiając ich z autorem,

- przytacza środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: **neologizm**, **inwokację**, pytanie retoryczne, apostrofę, porównanie, archaizację, kolokwializm, określa ich funkcje w tekście,
- podejmuje próby interpretacji obrazów poetyckich,
- odróżnia i omawia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, **epopei**,
- przedstawia i analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu,
- omawia wpływ rodzaju narracji na kształt utworu,
- w komiksach, piosenkach i innych tekstach kultury popularnej znajduje nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych,
- wyodrębnia w tekście epickim fragmenty np. charakterystyki pośredniej i bezpośredniej, opisu przeżyć, tekstów użytkowych,
- wymienia cechy dramatu jako rodzaju literackiego, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog i dialog, zna cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu,
- interpretuje głosowo dialogi, rozumie budowę i treść dramatu,
- omawia cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki,
- omawia w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich,
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach,
- wykorzystuje do pracy spis treści, wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza przypis, wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych,
- dostrzega różnice stylu i **intencji** między tekstem literackim, naukowym i popularnonaukowym, wyszukuje w nich potrzebne informacje,
- wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: **wywiad**, artykuł, **reportaż**, **podaje cechy tych gatunków**, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki,
- analizuje i podejmuje próby odczytania symboli i alegorii występujących w poznanych tekstach kultury,
- ocenia adaptację filmową i teatralną, muzyczną i inne; krytycznie wypowiada się na jej temat, odwołując się do jej struktury i treści,
- analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, **dziełem muzycznym**, rzeźbą),
- samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych

- interpretuje aforyzm i **anegdotę**,
- **w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia; analizuje wybrane z nich,**
- analizuje i omawia językowe i pozajęzykowe środki perswazji,
- analizuje funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie,
- **wyróżnia w tekście cechy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego), urzędowego (mówionego i pisanego) naukowego, dziennikarskiego i artystycznego,**

II. Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, stosując przejrzystą kompozycję logicznej wypowiedzi, polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe argumenty poparte przykładami,
- zachowuje poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzonego tekstu, stosuje najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i **wielokrotnie złożonego**, pisze przeważnie teksty wyczerpujące temat, zrozumiałe, klarowne,
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty i potrafi go wprowadzić do tekstu, pamiętając o cudzysłowie oraz nawiązaniu, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi, w tym w przemówieniu,
- zachowuje estetykę zapisu,
- dobiera formę notatki dotyczącej wysłuchanej wypowiedzi do własnych potrzeb,
- redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, dedykację, uwzględniając w nich wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny,
- tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi, uwzględniając w nim najważniejsze zagadnienia, zgodnie z funkcją tworzonego tekstu,
- formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny; dodaje poprawny komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej,
- streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając większość zagadnień, zgodnie z funkcją skracanego czy przekształcanego tekstu,
- pisze poprawne opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów i funkcją tekstu,
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, samodzielnie podaje przykłady do argumentów, wnioskuje, stosuje właściwe rozprawce słownictwo,
- w opowiadaniu odtwórczym i twórczym stosuje elementy charakterystyki pośredniej, wprowadza realia epoki w tekście odwołującym się do minionych epok,
- stosuje, w zależności od potrzeb tworzonego przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub trzecioosobową,
- w tekstach własnych swobodnie wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis

przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera,

- opisuje i charakteryzuje postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje cechy bohaterów literackich i rzeczywistych,
- **posługuje się stylem urzędowym, samodzielnie pisze CV, podanie i list motywacyjny,**
- **przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje w nim właściwy zapis graficzny, stara się formułować ciekawe pytania, wykorzystuje zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie,**
- opisuje dzieło malarskie, **grafikę**, plakat, rzeźbę, **fotografię**, **dzieło muzyczne** z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensory przenośne w wybranych tekstach kultury, podejmuje próbę interpretacji tekstu kultury, np. obrazu, plakatu, **grafiki**,
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów i poznanych idei,
- stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna i stosuje wyjątki w akcentowaniu wyrazów,
- wygłasza poprawny monolog, przemówienie, aktywnie uczestniczy w dyskusji,
- prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi argumentami, świadome stosuje retoryczne środki wyrazu,
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury, logicznie formułuje argumenty,
- potrafi zastosować środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- zna i stosuje językowe sposoby osiągania porozumienia, zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy,
- reaguje z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację,
- recytuje z pamięci tekst poetycki, interpretując go z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji,
- ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów i przedstawia uzasadnienie swojej oceny

III. **Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)**

- sprawnie stosuje w praktyce zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek), w razie wątpliwości korzysta ze słownika ortograficznego,
- **koryguje błędy językowe w tworzonym przez siebie tekście, analizuje i porównuje przy tym wiedzę z różnych źródeł informacji,**
- analizuje elementy językowe w tekstach kultury, wykorzystując wiedzę o języku w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni,
- ma wiedzę, którą stosuje w praktyce, z zakresu:
 - fonetyki – zna różnicę między głóską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głóski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde, miękkie; wskazuje upodobnienia pod względem dźwięczności,

dostrzega rozbieżności między mową a pismem i zgodnie z tym zapisuje wyrazy, w których te rozbieżności występują,

- słowotwórstwa i słownictwa – rozpoznaje wyraz podstawowy i pochodny, formant, rdzeń, tworzy rodzinę wyrazów; odróżnia wyraz pokrewny od bliskoznacznego, stosuje poprawnie formanty do tworzenia wyrazów pochodnych, umie je nazwać, rozpoznaje wyrazy złożone słowotwórczo, świadomie stosuje w swoich wypowiedziach popularne przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy we właściwym kontekście itp., rozróżnia synonimy, homonimy, antonimy, wskazuje **wyrazy rodzime i zapożyczone**; wyjaśnia różnice między treścią a zakresem wyrazu, różnicuje wyrazy ze względu na ich treść i zakres, rozpoznaje język ogólnonarodowy,
- fleksji – nazywa i odmienia odmienne części mowy: rzeczownik, czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje); nazywa nieodmienne części mowy: przysłówek (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przymek, wykrzyknik); stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy; tworzy i odmienia imiesłowy,
- składni – rozpoznaje i nazywa części zdania: podmiot (i jego rodzaje: gramatyczny, logiczny, szeregowy i domyslny), orzeczenie (odróżnia orzeczenie czasownikowe od imiennego), przydawkę, dopełnienie, okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, przyczyny, celu); wskazuje związki wyrazów w zdaniu pojedynczym, a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny; wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie; dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy zdań pojedynczych, złożonych i **wielokrotnie złożonych**, wyodrębnia zdania składowe w zdaniach złożonych i **wielokrotnie złożonych**, potrafi określić typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), a także rozpoznać rodzaje zdań złożonych współrzędnie (łącznie, rozłącznie, przeciwstawnie i wynikowo) i podrzędnie (przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe, podmiotowe i orzecznikowe); w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące,
- świadomie stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych,
- analizuje przykłady manipulacji i prowokacji językowej, nie poddaje się im,
- zna językowe sposoby osiągania porozumienia, świadomie je stosuje.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- aktywnie słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych, analizuje treść i kompozycję wypowiedzi innych, poprawność językową i stylistyczną,
- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu,
- interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy, w tym aluzję i manipulację,
- analizuje i omawia w wysłuchanych utworach elementy komizmu i ironii jako wyraz intencji wypowiedzi.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- samodzielnie odczytuje teksty współczesne i dawne na poziomie przenośnym i symbolicznym, interpretuje je w różnych kontekstach, czyta płynnie, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego,
- rozumie znaczenie archaizmów obecnych w tekstach literackich, odszukuje ich znaczenie w przypisach lub innych źródłach, odróżnia archaizm od archaizacji,
- analizuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, **grafikę**) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, określa temat utworu i poruszone problemy, ustosunkowuje się do nich, dąży do zrozumienia ich złożoności i niejednoznaczności, samodzielnie interpretuje tytuł utworu, odnosi się do kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego,
- zauważa, rozumie i omawia emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi, polemizuje z nimi,
- interpretuje informacje zawarte w tekście, przytacza i komentuje opinie, odnosząc się do nich,
- odróżnia prawdę od prawdopodobieństwa, wskazuje elementy biograficzne i autobiograficzne w dziełach literackich, płynnie stosuje terminy *realizm* i *fantastyka*,
- ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, ironia, aluzja, wartościowanie, manipulacja, itp., płynnie stosuje ww. terminy,
- całościowo omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie złożone sytuacje, w jakich znajdują się bohaterowie,
- szczegółowo charakteryzuje nadawcę i adresata wypowiedzi, podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń,
- dostrzega i wyjaśnia złożone motywy postępowania bohaterów, wartościuje ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych, stara się unikać prostych, jednoznacznych ocen,
- wskazuje w tekstach cechy typowe dla liryki, epiki czy dramatu, cechy gatunkowe takich tekstów, jak pieśń, hymn, tren, fraszka,
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza (jej sytuację, uczucia i stany), podaje

odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń,

- analizuje środki stylistyczne, takie jak **neologizm**, **inwokację**, pytanie retoryczne, apostrofę, porównanie, archaizację, kolokwializm, określa ich funkcje w tekście i wpływ na kształt i wymowę utworu,
- wnikliwie omawia obrazy poetyckie obecne w tekście,
- odróżnia i omawia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, fantasy, **epopei**, podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń,
- przedstawia i szczegółowo analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu,
- stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna cechy tragedii, komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu, odróżnia dramat od inscenizacji i adaptacji,
- proponuje własną interpretację głosową dialogów, rozumie budowę i treść dramatu,
- omawia cechy literatury dydaktycznej, podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki,
- wskazuje, jaką funkcję pełnią w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich,
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach; wykorzystuje do pracy spis treści, wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza przypis, wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych – używa ich do własnych celów,
- ma świadomość różnic stylu i intencji między tekstem literackim, naukowym, popularnonaukowym i publicystycznym,
- wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: **wywiad**, artykuł, **reportaż**; **podaje cechy tych gatunków**, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki; w wypowiedziach świadomie i konsekwentnie stosuje nazwy gatunków publicystycznych; wie, czym publicystyka różni się od literatury,
- analizuje i interpretuje symbole i alegorie występujące w tekstach kultury, określa ich funkcje,
- wie, czym się różni adaptacja od oryginalnego tekstu; analizuje zamysł pisarza i twórców adaptacji,
- określa i ocenia rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, producent, operator, dźwiękowiec, rekwizytor, sufler, statysta, oświetleniowiec, kostiumolog),
- wnikliwie, korzystając z różnych źródeł informacji, analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, **dziełem muzycznym**, rzeźbą),
- samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych

zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów, samodzielnych lub grupowych, podejmuje w nich tematy związane z historią, filozofią, sztuką,

- interpretuje aforyzm i **anegdotę**,
- **w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) analizuje i omawia elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia,**
- wnikliwie analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, reaguje adekwatnie do nich, nie ulega im niepotrzebnie,
- dostrzega i omawia funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie,
- **wskazuje elementy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego), urzędowego, naukowego, dziennikarskiego i artystycznego w tekstach, np. literackich, i określa ich funkcję.**

II. Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - stosowania w praktyce zasad ortograficznych (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek), korzysta ze słownika ortograficznego, by wyjaśnić wątpliwości dotyczące wyrazów rzadkich, o nietypowej pisowni,
 - **dostrzegania i korekty błędów językowych w tworzonym przez siebie tekście,**
 - analizy elementów językowych w tekstach kultury, z wykorzystaniem wiedzy o języku w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni,
- ma wiedzę, którą płynnie stosuje w praktyce, z zakresu:
 - fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde, miękkie; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności, ma świadomość rozbieżności między mową a pismem i świadomie to wykorzystuje, dbając o poprawność ortograficzną pisanych tekstów,
 - słowotwórstwa i słownictwa – rozpoznaje wyraz podstawowy i pochodny, formant, rdzeń, tworzy rodzinę wyrazów; odróżnia wyraz pokrewny od bliskoznacznego, poprawnie stosuje formanty do tworzenia wyrazów pochodnych, umie je nazwać, rozpoznaje wyrazy złożone słowotwórczo, świadomie stosuje w swoich wypowiedziach popularne przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy we właściwym kontekście itp., rozróżnia synonimy, homonimy, antonimy, **wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone;** wyjaśnia różnice między treścią a zakresem wyrazu, różnicuje wyrazy ze względu na ich treść i zakres, rozpoznaje język ogólnonarodowy,
 - fleksji – swobodnie nazywa i odmienia odmienne części mowy (także w przypadku wyrazów podchwytyliwych): rzeczownik, czasownik (dokonany, niedokonany, w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), nazywa nieodmienne części mowy (także w przypadku podchwytyliwych wyrazów): przysłówek (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek, wykrzyknik), stosuje wiedzę o częściach mowy w

poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy, tworzy i odmienia imiesłow,

- składni – rozpoznaje i nazywa części zdania: podmiot (i jego rodzaje: gramatyczny, logiczny, szeregowy i domyślny), orzeczenie (odróżnia orzeczenie czasownikowe od imiennego), przydawkę, dopełnienie, okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, przyczyny, celu), wskazuje związki wyrazów w zdaniu pojedynczym, a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy rozbudowanych zdań pojedynczych, złożonych i **wielokrotnie złożonych**, wyodrębnia zdania składowe w zdaniach złożonych i **wielokrotnie złożonych**, potrafi określić typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), a także rozpoznać rodzaje zdań złożonych współrzędnie (łącznie, rozłącznie, przeciwstawnie i wynikowo) i podrzędnie (przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe, podmiotowe i orzecznikowe); w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące

- swobodnie wykorzystuje znane normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych,
- rozpoznaje i rozumie przykłady manipulacji i prowokacji językowej, aktywnie je komentuje i reaguje na nie,
- zna językowe sposoby osiągania porozumienia, aktywnie i asertywnie je stosuje.

III. Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze wyczerpująco i na temat, stosując funkcjonalną, urozmaiconą kompozycję, logikę wypowiedzi,
- zachowuje poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzonego tekstu, stosuje zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i **wielokrotnie złożonego**, pisze teksty wyczerpujące temat, zrozumiałe, klarowne,
- zachowuje przemyślaną, trójdzielną kompozycję dłuższej wypowiedzi, w tym w przemówieniu; konsekwentnie i logicznie stosuje akapity, dba o spójne, ciekawe nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi,
- zachowuje estetykę zapisu, jego teksty są poprawne, przejrzyste i czytelne,
- posługując się bogatym słownictwem, poprawnie redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. opowiadanie z elementami dialogu i monologu, opisu, charakterystyki, zróżnicowane stylistycznie i funkcjonalnie opisy, recenzje i notatki (różnorodne postaci),
- redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, dedykację, uwzględniając w nich wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny i funkcję tekstu,
- tworzy plan ramowy i rozbudowany szczegółowy dłuższej wypowiedzi,

- formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny, dodaje trafny, przemyślany komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej,
- streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając zagadnienia,
- pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów, stylizuje język, np. listu na język dawnych epok,
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, odwołując się do kontekstów, np. historycznego, biograficznego, kulturowego; w rozprawce swobodnie formułuje tezę, hipotezę oraz wnikiwe argumenty; samodzielnie podaje przykłady do argumentów; wnioskuje, dobierając słownictwo właściwe rozprawce,
- w opowiadaniu odtwórczym i twórczym indywidualizuje język bohatera, wprowadza nieszablonowe rozwiązania kompozycyjne,
- w tekstach własnych swobodnie i celowo wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera,
- wnikiwie opisuje i charakteryzuje postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje cechy bohaterów literackich i rzeczywistych, ocenia i wartościuje ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych,
- **samodzielnie pisze CV, podanie i list motywacyjny**
- **przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje w nim właściwy zapis graficzny, dba o ciekawe pytania, wykorzystuje zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie,**
- opisuje dzieło malarskie, **grafikę**, plakat, rzeźbę, **fotografię**, **dzieło muzyczne** z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensy przenośne w wybranych tekstach kultury, interpretuje tekst kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki,
- pisze wyczerpującą temat recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię i operując właściwym dla recenzji słownictwem, omawia krytycznie elementy tekstu kultury, stosując odpowiednio dobrane słownictwo,
- wyraża własne zdanie, trafnie polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe i samodzielne argumenty poparte celnie dobranymi przykładami, np. wprowadza cytaty z tekstów filozoficznych, sentencje, przysłowia na poparcie swojego stanowiska,
- stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna i stosuje wyjątki w akcentowaniu wyrazów, unika wyrazów, które są niezgodne z normą językową,
- wygłasza poprawny, ciekawy monolog, przemówienie, uczestniczy w dyskusji, posługując się wieloma środkami wyrazu,
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, czynnie się odnosi do cudzych poglądów i poznanych idei,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego

do przedstawianych treści; nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji,

- dobiera i stosuje różnorodne środki językowe odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu,
- prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi, przemyślanymi argumentami, świadomie stosuje retoryczne środki wyrazu,
- stosuje środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu,
- zna i swobodnie stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy,
- reaguje swobodnie i z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację,
- recytuje z pamięci teksty poetyckie, interpretując je głosowo z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji oraz na przykład przez poprawne stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie,
- krytycznie ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów; przedstawia rzeczowe, wnikliwe, bezstronne i życzliwe uzasadnienie swojej oceny,
- płynnie mówi na podany temat, zachowując zasady poprawności językowej i stylistycznej; udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą, a ponadto przejawia wiele umiejętności w zakresie przykładowo podanych zagadnień:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- ocenia wysłuchany tekst pod względem merytorycznym oraz poprawnościowym, stosuje kryteria oceny odpowiednio dobrane do celu wypowiedzi i intencji nadawcy,
- samodzielnie odczytuje i interpretuje zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych nagrania wzorcowej recytacji,
- analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania oraz spoza niego) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym,
- samodzielnie i z pasją interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji, proponuje własną interpretację głosową tekstu,
- praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego,

naukowego; systematycznie i skutecznie szuka nowych informacji w celu realizacji zainteresowań humanistycznych,

- krytycznie, wielostronnie i z zaangażowaniem poznawczym ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego,
- analizuje niejednorodność dzieł literackich.

II. Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne, ciekawe stanowisko lub płynnie dowodzi przyjętych racji za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe,
- tworzy oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem,
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej, świadomie stosując różnorodne środki stylistyczne, parafrazuje utwory znanych twórców,
- pisze wypowiedzi oryginalne pod względem sposobu ujęcia tematu; wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną i pomysłową kompozycję; jego język charakteryzuje się własnym stylem lub jego zaczątkami,
- aktywnie uczestniczy w realizacji projektów, będąc przewodniczącym grup projektowych lub pełniąc inną ważną dla danego projektu funkcję,
- proponuje tematy rozmów odnoszące się do omawianych utworów,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko i wnioski, formułuje oryginalne, przemyślane sądy i spostrzeżenia,
- interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst, uwzględniając funkcję zastosowanych środków stylistycznych, charakter tekstu, konteksty,
- przejawia szczególną dbałość o kulturę słowa,
- oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej analizy wykonanych zadań i erudycji polonistycznej, pozostaje przy tym bezstronny i życzliwy.

III. Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wykorzystując wiedzę o języku, odczytuje sensy symboliczne i przenośne w tekstach kultury jako efekt świadomego kształtowania warstwy stylistycznej wypowiedzi,
- samodzielnie poszerza wiedzę językową i wykorzystuje ją we własnych wypowiedziach.

ZAŁĄCZNIK NR 2

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENY KRÓTSZYCH I DŁUŻSZYCH WYPOWIEDZI PISEMNYCH I RECYTACJI.

Podstawowe założenia przy sprawdzaniu każdej pracy pisemnej:

- Za pracę niezgodną z tematem we wszystkich kryteriach uczeń otrzymuje 0 p., co jest jednoznaczne z otrzymaniem oceny niedostatecznej.
- Za pracę, która nie spełni wyznaczonego przez nauczyciela kryterium długości, uczeń otrzymuje 0p. za poprawność stylistyczną, językową, ortograficzną i interpunkcyjną.
- W przypadku pracy nieczytelnie napisanej uczeń ma obowiązek odczytać ją nauczycielowi, jeżeli nie będzie mógł tego zrobić, we wszystkich kryteriach otrzymuje 0 p.
- Jeżeli wypowiedź jest niesamodzielna, np. zawiera fragmenty przepisane z Internetu lub od innego ucznia, uczeń nie otrzymuje oceny za pracę, musi napisać ją ponownie – samodzielnie. Za plagiat otrzyma uwagę negatywną i punkty minusowe z zachowania (-10 p.).
- Uczeń, który w pracach zamieszcza wypowiedzi wulgarne i obraźliwe, będzie musiał napisać pracę powtórnie i otrzyma uwagę negatywną i punkty minusowe z zachowania (-20 p.).
- W przypadku uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (dysleksja, dysortografia, dysgrafia) za błędy ortograficzne uznaje się wyłącznie brak wielkiej litery na początku zdania oraz błędy w zapisie ó-u, rz-ż, ch-h. Poza tym zwiększa się o 2 limit błędów ortograficznych i interpunkcyjnych, które uczeń może popełnić.

KRYTERIA OCENY KRÓTSZYCH I DŁUŻSZYCH WYPOWIEDZI PISEMNYCH I RECYTACJI W KLASACH 4-6

Kryteria oceny listu prywatnego/oficjalnego/podania

1. Zgodność z tematem i obecność elementów listu: (0-6p.)

- a. zgodność z formą wypowiedzi – list,
- b. obecność wszystkich koniecznych elementów listu,
- c. zastosowanie odpowiedniej do tematu narracji – wypowiedź pisana w imieniu wskazanego nadawcy,
- d. ciekawa i twórcza treść listu/wykorzystanie adekwatnej argumentacji,
- e. zgodność z lekturą.

2. Kompozycja: (0-3p.)

- a. obecność trzech części (wstęp, rozwinięcie i zakończenie)
- b. zachowanie proporcji poszczególnych części
- c. wydzielenie akapitów

3. Spójność i logiczność (0-1p.)

4. Styl listu: (0-2p.)

- a. dostosowanie do sytuacji komunikacyjnej,
- b. używanie synonimów,

c. konsekwentne stosowanie jednego stylu.

5. Poprawność językowa 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

6. Poprawność ortograficzna 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

7. Poprawność interpunkcyjna 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

Kryteria oceny opowiadania twórczego (0-18p.)

1. Zgodność z tematem i obecność elementów opowiadania: (0-6p.)

- a. zgodność z formą wypowiedzi – opowiadanie twórcze,
- b. konsekwentnie prowadzona narracja,
- c. logicznie ułożone wydarzenia,
- d. bogata i urozmaicona fabuła (zwroty akcji, dialogi, monologi, puenta, opis, charakterystyka bohatera, czas akcji, miejsce akcji, punkt kulminacyjny, retrospekcja – **elementy urozmaicające opowiadanie zależne są od tych, wprowadzanych przez nauczyciela na lekcji**),
- e. ciekawe i twórcze wykorzystanie lektury

2. Kompozycja: (0-3p.)

- a. obecność trzech części (wstęp, rozwinięcie i zakończenie)
- b. zachowanie proporcji poszczególnych części
- c. wydzielenie akapitów

3. Spójność i logiczność (0-1p.)

4. Styl opowiadania: (0-2p.)

- a. stosowanie czasowników dynamizujących opowiadanie,
- b. używanie synonimów, zdań o zróżnicowanej budowie i długości,
- c. konsekwentne stosowanie jednego stylu.

5. Poprawność językowa 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

6. Poprawność ortograficzna 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

7. Poprawność interpunkcyjna 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

Kryteria oceny opisu – opisu postaci, przedmiotu, krajobrazu, przeżyć, dzieła sztuki (0-18p.)

1. Zgodność z tematem i obecność elementów opisu: (0-6p.)

- a. przedstawienie postaci/przedmiotu/dzieła sztuki/nazwanie krajobrazu/przeżyć
- b. opis wyglądu i stroju postaci, poszczególnych planów obrazu/krajobrazu, nazwanie uczuć i ich objawów,
- c. opis zachowania postaci, kolorystyki obrazu,

- d. ocena opisywanej postaci/przedmiotu/dzieła sztuki/krajobrazu/przeżyć,
- e. zgodność z lekturą/z dziełem sztuki/z ilustracją, pejzażem lub fotografią.

2. Kompozycja: (0-3p.)

- a. obecność trzech części (wstęp, rozwinięcie i zakończenie)
- b. zachowanie proporcji poszczególnych części
- c. wydzielenie akapitów

3. Spójność i logiczność (0-1p.)

4. Styl opisu: (0-2p.)

- a. stosowanie przymiotników i rzeczowników uplastyczniających opis,
- b. używanie synonimów,
- c. stosowanie porównań.

5. Poprawność językowa 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

6. Poprawność ortograficzna 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

7. Poprawność interpunkcyjna 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

Kryteria oceny wypowiedzi argumentacyjnej (0-18p.)

1. Zgodność z tematem i obecność elementów retorycznych: (0-6p.)

- a. zgodność z formą wypowiedzi – wypowiedź argumentacyjna,
- b. wnikliwa argumentacja,
- c. argumenty poparte właściwymi przykładami
- d. argumentacja uporządkowana (od najważniejszego do najmniej ważnego albo argument – kontrargument).
- e. funkcjonalne wykorzystanie lektury, brak błędów rzeczowych.

2. Kompozycja: (0-3p.)

- a. obecność trzech części (wstęp, rozwinięcie i zakończenie)
- b. zachowanie proporcji poszczególnych części
- c. wydzielenie akapitów

3. Spójność i logiczność (0-1p.)

4. Styl wypowiedzi argumentacyjnej: (0-2p.)

- a. stosowanie słownictwa charakterystycznego dla wypowiedzi argumentacyjnej,
- b. stosowanie zdań złożonych podrzędnie,
- c. konsekwentne stosowanie jednego stylu.

5. Poprawność językowa 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

6. Poprawność ortograficzna 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

7. Poprawność interpunkcyjna 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

Kryteria oceny sprawozdania (0-18p.)

1. Zgodność z tematem i obecność elementów sprawozdania: (0-6p.)

- a. zgodność z tematem i formą wypowiedzi,
- b. informacje o miejscu, czasie i uczestnikach wydarzeń,
- c. przedstawienie przebiegu zdarzeń i chronologiczny ich układ,
- d. ocena wydarzeń z punktu widzenia uczestnika lub świadka,
- e. brak zbędnych informacji, dialogów, dygresji.

2. Kompozycja: (0-3p.)

- a. obecność trzech części (wstęp, rozwinięcie i zakończenie)
- b. zachowanie proporcji poszczególnych części
- c. wydzielenie akapitów

3. Spójność i logiczność (0-1p.)

4. Styl sprawozdania: (0-2p.)

- a. stosowanie słownictwa charakterystycznego dla sprawozdania,
- b. zwięzłość i jasność wypowiedzi,
- c. konsekwentne stosowanie jednego stylu.

5. Poprawność językowa 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

6. Poprawność ortograficzna 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

7. Poprawność interpunkcyjna 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

Kryteria oceny charakterystyki (0-18p.)

1. Zgodność z tematem i obecność elementów charakterystyki: (0-6p.)

- a. zgodność z tematem i formą wypowiedzi,
- b. obecność wszystkich wyznaczników charakterystyki (przedstawienie postaci, wygląd, cechy i ich uzasadnienie, ocena),
- c. podanie co najmniej kilku cech charakteru wraz z uzasadnieniem,
- d. funkcjonalne wykorzystanie lektury (przywołanie w pracy wydarzeń lub wątków, które pasują do charakterystyki),
- e. brak błędów rzeczowych.

2. Kompozycja: (0-3p.)

- a. obecność trzech części (wstęp, rozwinięcie i zakończenie)
- b. zachowanie proporcji poszczególnych części
- c. wydzielenie akapitów

3. Spójność i logiczność (0-1p.)

4. Styl charakterystyki: (0-2p.)

- a. stosowanie słownictwa opisowego i oceniającego (przymiotniki, rzeczowniki),
- b. stosowanie synonimów i stałych form czasowników (czas przeszły lub teraźniejszy),
- c. konsekwentne stosowanie jednego stylu.

5. Poprawność językowa 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

6. Poprawność ortograficzna 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

7. Poprawność interpunkcyjna 2p. – maks. 3 bł., 1p. – maks. 5 bł. (0-2p.)

Kryteria oceny ogłoszenia i zaproszenia (0-6p.)

1. **Zgodność z tematem i obecność koniecznych elementów zaproszenia/ogłoszenia (0-2p.)**, wszystkie elementy – 2p., brak jednego elementu – 1p, brak dwóch elementów – 0p.
2. **Dostosowanie do sytuacji komunikacyjnej (0-1p.)**
3. **Poprawność językowa – maks. 1 bł. (0-1p.)**
4. **Poprawność ortograficzna – maks. 1 bł. (0-1p.)**
5. **Poprawność interpunkcyjna – maks. 2 bł. (0-1p.)**

W klasach 7-8 dodatkowo ocenia się obecność argumentacji (0-2p.), wówczas za poprawne napisanie zaproszenia lub ogłoszenia można uzyskać maksymalnie 8p.

Kryteria oceny dłuższych prac pisemnych w klasach 7-8

Kryteria oceny opowiadania twórczego (0-20p.)

1. Realizacja tematu (0-2p)

- a. zgodność z formą wypowiedzi – opowiadanie twórcze
- b. uwzględnione wszystkie elementy polecenia
- c. wypowiedź w pełni na temat.

Jeżeli za realizację tematu otrzymuje się 0 p. Wszystkie pozostałe elementy też są ocenione na 0 p.

2. Elementy twórcze (0-5p.)

- a. konsekwentnie prowadzona narracja
- b. logicznie ułożone wydarzenia
- c. urozmaicona fabuła (zwroty akcji, dialogi, monologi, puenta, opis, charakterystyka bohatera, czas akcji, miejsce akcji, punkt kulminacyjny, retrospekcja – **powinno być min. 6 elementów**)
- d. ciekawe i twórcze wykorzystanie lektury.

3. Kompetencje literackie i kulturowe (0-2p)

a. funkcjonalne wykorzystanie lektury (przywołanie w pracy wydarzeń lub wątków, które pasują do toku rozumowania)

b. brak błędów rzeczowych.

4. **Kompozycja tekstu** (0-2p.)

a. kompozycja zgodna z formą – wstęp, rozwinięcie, zakończenie,

b. wypowiedź jest spójna,

c. wypowiedź jest logiczna,

d. są wydzielone akapity.

5. **Styl** (0-2p.)

a. styl pasuje do wypowiedzi, odpowiednie słownictwo,

b. konsekwentne stosowanie jednego stylu.

6. **Język** (0-4p.)

a. poprawny język i bogate słownictwo,

b. obecność precyzyjnie użytych środków językowych.

7. **Ortografia** (0-2p.)

a. maksymalnie 1 bł. – 2p.

b. 2-3 bł. – 1p

c. więcej niż 4 bł. – 0p.

8. **Interpunkcja** (0-1p)

a. maksymalnie 5 bł. – 1p.

b. więcej niż 5 bł. – 0p

Kryteria oceny wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym – rozprawka, przemówienie, list otwarty, artykuł (0-20p.)

1. Realizacja tematu (0-2p)

- a. zgodność z formą wypowiedzi – np. rozprawka, list, przemówienie, artykuł
- b. uwzględnione wszystkie elementy polecenia
- c. wypowiedź w pełni na temat.

Jeżeli za realizację tematu otrzymuje się 0 p. Wszystkie pozostałe elementy też są ocenione na 0 p.

2. Elementy retoryczne (0-5p.)

- a. wnikliwa argumentacja
- b. argumenty poparte właściwymi przykładami
- c. argumentacja uporządkowana (od najważniejszego do najmniej ważnego albo argument – kontrargument).

3. Kompetencje literackie i kulturowe (0-2p)

- a. funkcjonalne wykorzystanie lektury (przywołanie w pracy wydarzeń lub wątków, które pasują do toku rozumowania)
- b. brak błędów rzeczowych.

4. Kompozycja tekstu (0-2p.)

- a. kompozycja zgodna z formą – wstęp, rozwinięcie, zakończenie w rozprawce, zwrot do adresata, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, zwrot pożegnalny w liście
- b. wypowiedź jest spójna,
- c. wypowiedź jest logiczna
- d. są wydzielone akapity (argument = akapit).

5. Styl (0-2p.)

- a. styl pasuje do wypowiedzi, odpowiednie słownictwo,
- b. konsekwentne stosowanie jednego stylu.

6. Język (0-4p.)

- a. poprawny język i bogate słownictwo,
- b. obecność precyzyjnie użytych środków językowych.

7. Ortografia (0-2p.)

- a. maksymalnie 1 bł. – 2p.
- b. 2-3 bł. – 1p
- c. więcej niż 4 bł. – 0p.

8. Interpunkcja (0-1p)

- a. maksymalnie 5 bł. – 1p.
- b. więcej niż 5 bł. – 0p.